

Ante Birin
Danijela Deković
Tomislav Šarlija

POVIJEST 6

Ovdje unesite tekst

Radna bilježnica iz povijesti za šesti razred osnovne škole

OGLEDNO IZDANJE

2020.

Nakladnik

ALFA d. d. Zagreb
Nova Ves 23a

Za nakladnika

Miro Petric

Direktorica nakladništva

mr. sc. Daniela Novoselić

Urednici za Povijest

dr. sc. Ante Birin

Tomislav Šarlija, prof.

Izvršna urednica za Povijest

Božana Sliško, prof.

Recenzija

Jelena Marić, prof.

Zrinka Racić, prof.

Lektura

Kristina Ferenčina

Korektura

Ana Đorđević

Likovno i grafičko oblikovanje

Zo Dizajn

Izrada zemljovida

Tri dva jedan d. o. o.

Ilustracija

Marina Ćurković, prof.

Fotografija

www.shutterstock.com

Arheološki muzej Zadar

arhiva Alfe

Tehnička priprema

Alfa d. d.

Tisak

Tiskara Zrinski d. o. o.

Proizvedeno u Republici Hrvatskoj, EU

Drugi obrazovni materijal odobrila je Agencija za odgoj i obrazovanje od **24. prosinca 2019.:** **KLASA: 602-09/19-01/0343,**
URBROJ: 561-05/13-19-3

© Alfa

Ova knjiga, ni bilo koji njezin dio, ne smije se umnožavati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Draga učenice, dragi učenice,

radna bilježnica koja prati udžbenik Povijest 6. pomoći će ti u svladavanju nastavnog sadržaja i ponavljanju istog. Radnu bilježnicu nastoj rješavati redovito, rezultat neće izostati, uštedjet ćeš puno vremena i učenje će ti biti učinkovito. Trudili smo se osmisлити raznovrsne zadatke koji će pobuditi tvoju kreativnost i maštu.

U radnoj bilježnici nalaze se i zadatci za one nastavne sadržaje kojih nema u tiskanom izdanju tvog udžbenika, oni se nalaze u digitalnoj inačici tvog udžbenika koji se nalazi na obrazovnoj platformi mozaBook.

Rješavanje radne bilježnice neka ti bude ugodno, zabavno i uspješno!

DOBRO DOŠLI U PROŠLOST!

SADRŽAJ

I.

EUROPA U SREDNJEM I RANOM NOVOM VIJEKU

1. DOBA VELIKIH MIGRACIJA I
RANOSREDNJOVJEKOVNA EUROPA
Uvod u srednji vijek 6
2. FRANCI, ARAPI I BIZANTSKO CARSTVO –
OD VELESILA DO PADA
Bizant - carstvo na tri kontinenta 8
Europski Zapad u ranom srednjem vijeku 11
Susret kršćanstva i islama 14
3. DOPRINOS ARAPA I ŽIDOVA U PRIJENOSU I
RAZVOJU ZNANSTVENE MISLI NA
SREDOZEMLJU I EUROPI
Arapi i Židovi u dodiru s europskim
Zapadom 18
4. UTJECAJ KRIŽARSKIH RATOVA NA
EUROPSKA I HRVATSKA DRUŠTVA
Križarski ratovi 20
5. EUROPSKE MONARHIJE U SREDNJEM I
RANOM NOVOM VIJEKU - ODABRANI PRIMJERI
Razvoj srednjovjekovnih monarhija 23
Apsolutne i parlamentarne monarhije 26

II.

HRVATSKA U SREDNJEM VIJEKU

6. HRVATSKA KNEŽEVINA, KRALJEVSTVO,
ZAJEDNICA S UGARSKOM
U novoj domovini 28
Od kneževine do kraljevstva 32
Kraljevstvo Hrvatske i Dalmacije 34
U zajedničkoj državi s Ugarskom 37
Vrhunac hrvatskog srednjovjekovlja 39

7. HRVATSKA U SREDNJEM VIJEKU - KNEŽEVI, KRALJEVI I KRALJICE, ŽUPANI, PLEMSTVO, SVEĆENSTVO I SELJAŠTVO

Ranosrednjovjekovno hrvatsko društvo	41
Odnos hrvatskog plemstva i vladara	44
ISTRA U SREDNJEM VIJEKU	47

8. SREDNJOVJEKOVNA BOSNA

49

III.

CRKVA I KRŠĆANSTVO U SREDNJEM I RANOM NOVOM VIJEKU

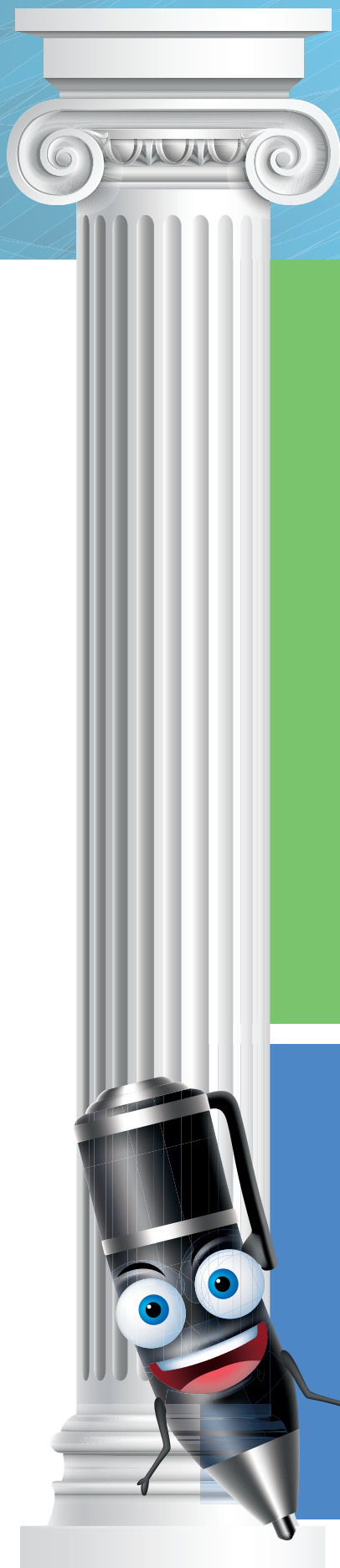
9. KRISTIJANIZACIJA EUROPE I HRVATSKE.

ULOGA BENEDIKTINACA
Kršćanstvo - temelj srednjovjekovne
Europe	51
Crkva u Hrvata	54
Crkva u srednjem vijeku	57
Crkva između reformacije i
protureformacije	60

IV.

DRUŠTVO SREDNJEG I RANOG NOVOG VIJEKA

10. GOSPODARSTVO NA SREDNJOVJEKOVNOM I
RANONOVOVJEKOVNOM VLASTELINSTVU
Feudalni posjed i feudalni odnosi 62
11. SREDNJOVJEKOVNO DRUŠTVO –
GRAĐANIN, PLEMIĆ I SELJAK
Život u gradu 65
Život na selu 67
Život plemića i vitezova 69
12. USPON OBRTA, TRGOVINE I
MANUFAKTURE. RAZVOJ GRADOVA
Obrt, trgovina i novac u srednjem vijeku 71

Porast stanovništva i razvoj gradova	74
Razvoj gradova u hrvatskim zemljama	77

13. DUBROVNIK

Dubrovnik - uspon do moćne Republike	80
Zlatno doba Dubrovnika	83

14. GOSPODARSKE POSLJEDICE VELIKIH GEOGRAFSKIH OTKRIĆA

Europljani otkrivaju svijet	85
Društvo 16. stoljeća	87

15. TEHNOLOŠKI NAPREDAK U SREDNJEM I RANOM NOVOM VIJEKU

Izumi i tehnički napredak - gradnja utvrda	89
--	----

16. UMJETNOST OD PREDROMANIKE DO BAROKA

Kultura i umjetnost u ranosrednjovjekovnoj Hrvatskoj	91
Vrijeme katedrala	94
Početak novog doba	97
Umjetnost renesanse	99
Umjetnost baroka	101

V.

OSMANSKO CARSTVO I EUROPA

17. USPON OSMANSKOG CARSTVA DO STATUSA SVJETSKE VELESILE

Europa u sjeni polumjeseca	103
----------------------------	-----

18. UČINCI OSMANSKOG ŠIRENJA NA EUROPSKE I HRVATSKE PROSTORE

Stogodišnji hrvatsko-turski rat	105
Hrvatski krajevi i Bosna pod Turcima	107
Oslobađanje hrvatskih zemalja od Turaka	109

DALMACIJA I ISTRA POD MLETAČKOM VLAŠĆU

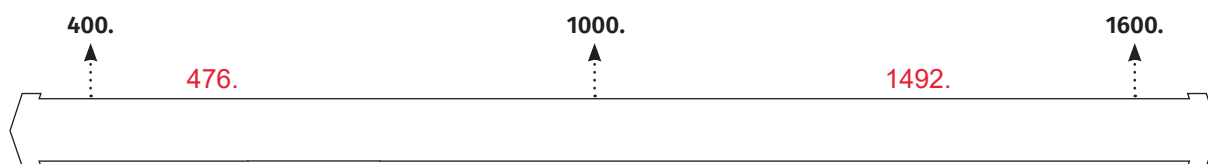
111

I. EUROPA U SREDNJEM I RANOM NOVOM VIJEKU

1. DOBA VELIKIH MIGRACIJA I RANOSREDNJOVIJEKOVNA EUROPA

Uvod u srednji vijek

1. Na vremenskoj crti:

označi početak srednjeg vijeka

označi kraj srednjeg vijeka

označi i oboji stoljeće koje označava prekretnicu između ranog i kasnog srednjeg vijeka

označi i oboji stoljeće u kojem se prvi put upotrebljava izraz *srednji vijek*.

2. U tablicu napiši argumente ZA i PROTIV tvrdnje da je srednji vijek bio „mračno doba”.

Argumenti ZA		Argumenti PROTIV	
ratovi nasilja epidemije vjerski sukobi oskudice		nastanak prvih škola i sveučilišta otkrivanje antičkih autora širenje pismenosti brojna umjetnička remek - djela napredak gospodarstva	
Dokazi Jacquesa Le Goffa	mlinovi na vjetar željezni plug prijelaz iz dvogodišnjeg u trogodišnji plodored		

U povijesnom izvoru (udžbenik, str. 9.) pronađi dokaze povjesničara Jacquesa Le Goffa da srednji vijek nije „mračno doba”. Ispiši ih u gornju tablicu.

3. **Odgovori na sljedeća pitanja.**

Kada je propalo Zapadno Rimsko Carstvo?

Zapadno Rimsko Carstvo propalo je 476., svrgavanjem posljednjeg zapadnorimskog cara Romula Augustula.

Pojasni zašto suvremenici u tom događaju nisu vidjeli prijeloman događaj.

U ovom događaju suvremenici nisu vidjeli nikakav prijelomni događaj jer su se takvi prevrati događali i ranije.

4. **Među sljedećim tvrdnjama zaokruži slova ispred tvrdnji koje pokazuju da se rimski način života nastavio i u dijelu srednjeg vijeka od 4. do 8. stoljeća.**

- ☒ a) Nove se države razvijaju na rimskim temeljima.
- b) Središte političkih i vojnih zbivanja preselilo se na sjever Europe.
- ☒ c) Sredozemlje je središte gospodarskih aktivnosti.
- d) Arapi su zavlitali Sredozemljem.
- ☒ e) Novac je i dalje u optjecaju.

5. **Riješi rebus.**

Rješenje: mračno doba

2. FRANCI, ARAPI I BIZANTSKO CARSTVO – OD VELESILA DO PADA

Bizant - carstvo na tri kontinenta

1.

Analiziraj u čemu su bile prednosti Istočnog Rimskog Carstva u odnosu na Zapadno Rimsko Carstvo.

POLITIČKE PREDNOSTI	1. jaka carska vlast
	2. plemstvo poslušno caru
GOSPODARSKE PREDNOSTI	1. važni trgovački putovi prolaze kroz Carstvo
	2. poljoprivredna proizvodnja je jakop razvijena
VOJNE PREDNOSTI	veliki porezni prihodi omogućuju caru da posjeduje i plaća snažnu vojsku.

Promisli i zaključi koliko je važna snažna i razvijena država za sigurnost njezinih građana.

Individualan odgovor

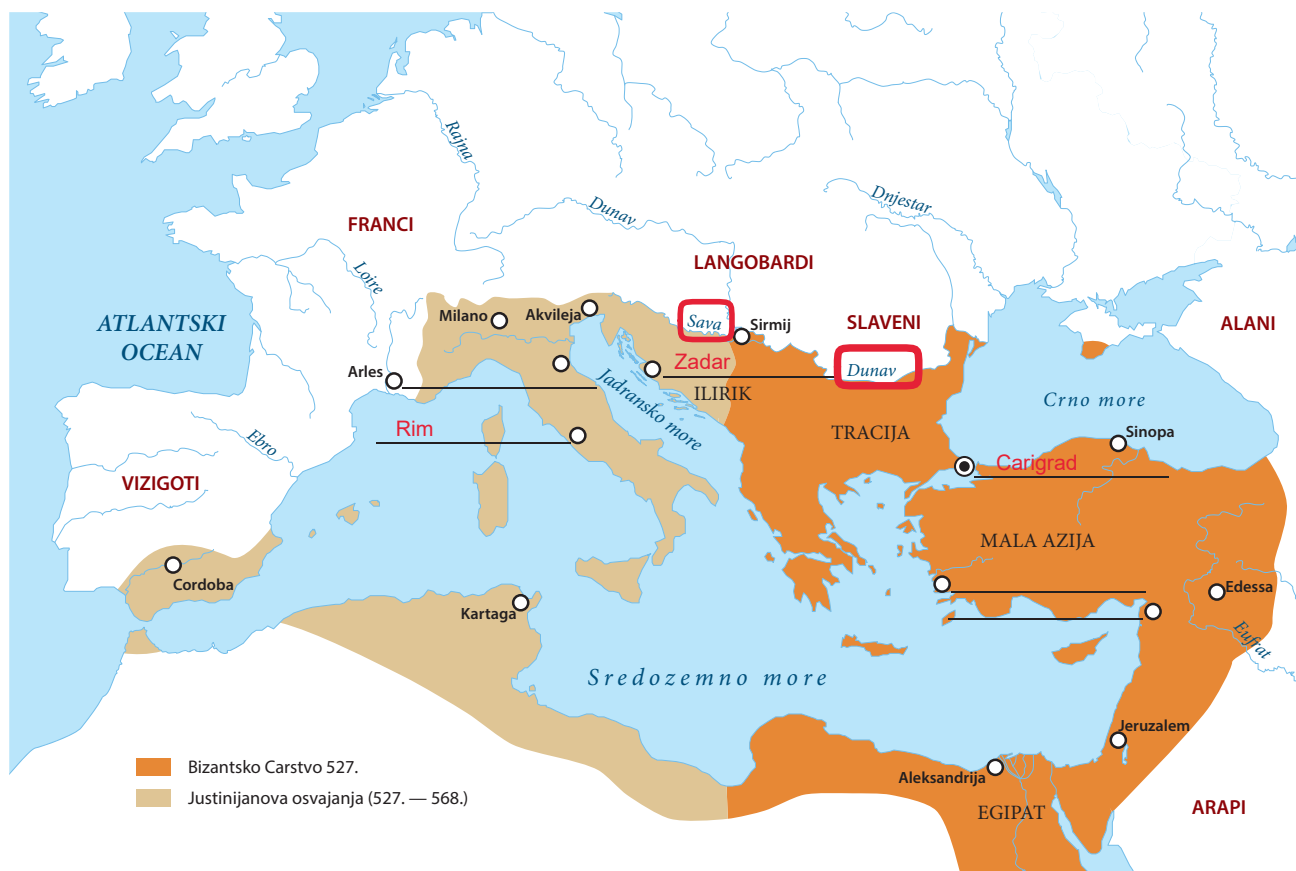
2.

Kako su Justinijanova osvajanja utjecala na život stanovnika Bizanta?

Uslijed Justinijanovih ratova došlo je do siromašenja stanovništva,

koje je moralo plaćati veće poreze.

3. Sljedeće zadatke riješi na slijepom zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Na kojim se kontinentima prostiralo Bizantsko Carstvo?

Bizantsko Carstvo prostiralo se u Europi, Aziji i Africi

Navedi pet današnjih država na područjima koje je osvojio Justinijan I. u 6. stoljeću.

Italija, Hrvatska, Francuska, Španjolska, Tunis (moguće su i druge kombinacije država.)

Koje su dvije rijeke činile granicu Bizantskog Carstva na sjeveru?

Teritorij današnje Hrvatske već je prije Justinijanovih osvajanja ulazio u sastav Bizantskog Carstva.

DA - **NE**

Na odgovarajuće crte na zemljovidu upiši: Rim, Carigrad.

Navedi područja nekadašnjeg Zapadnog Rimskog Carstva koja Justinijan I. nije uspio osvojiti.

Justinijan nije uspio osvojiti područje današnje Francuske te dijelova Britanije i Španjolske

Zaokruži područje koje su od Bizanta preoteli Slaveni nakon Justinijanove smrti.

4.

Pročitaj izvješće bizantskog pisca Teodora Sinkela o avarsko-slavenskoj opsadi Carigrada. Potom odgovori na pitanja.

(...) Na jednog našeg vojnika dolazilo je po sto i više barbarskih, sve obučениh u oklope, sve zaštićenih kacigama i sa svakovrsnim ratnim spravama (...) Duž čitavog bedema i po svem moru razlijevalo se jako kričanje i vojna vriska, a vojne trube su svirale sa svih strana (...) On je udesio da se duž čitavog zida pokrenu u jedan mah bacačke sprave, da otpočne hitanje strijela i sve što je bilo pripremljeno za rat protiv grada. U zaljevu Kerat napunio je monoksile Slavenima i ostalim divljim plemenima koja je doveo, i učinio je da skoro bezbrojno mnoštvo u njima ukrcanih barbarskih hoplita otpočinu uz veliku viku s veslanjem u pravcu grada. On je pokušavao i mislio da će pomoću kopnene vojske probiti gradske zidine, a pomoću vojne momčadi u zaljevu Kerat da će dobiti lak prilaz u sam grad. Ali bog i nebeska carica pokazala su njegove nade u svakom pogledu neostvarive i jalove. Jer na svakom dijelu zida bila je tolika gomila mrtvaca i toliko je napad sasvim propao, da barbari kasnije nisu mogli ni pokupiti i spaliti poginule.

Franjo Barišić i dr., Vizantijski izvori za istoriju naroda Jugoslavije III, Posebna izdanja Vizantološkog instituta, knjiga III (Beograd: Naučna knjiga, 1955.), 165-167

Tko je autor ovog teksta? Autor ovog teksta je bizantski pisac Izidor Sinkel.

Je li, prema autoru teksta, bilo više napadača ili branitelja grada?

Prema autoru teksta bilo je više napadača.

Navedi dva načina na koja neprijatelj napada grad.

1. napad s kopna

2. napad s mora

Tko je, prema autoru teksta, pomogao obrani grada?

Prema autoru teksta, obrani grada pomogao je Bog i nebeska carica

Istraži i napiši još neki primjer obrane grada uz takvu vrstu pomoći.

Individualan odgovor

5.

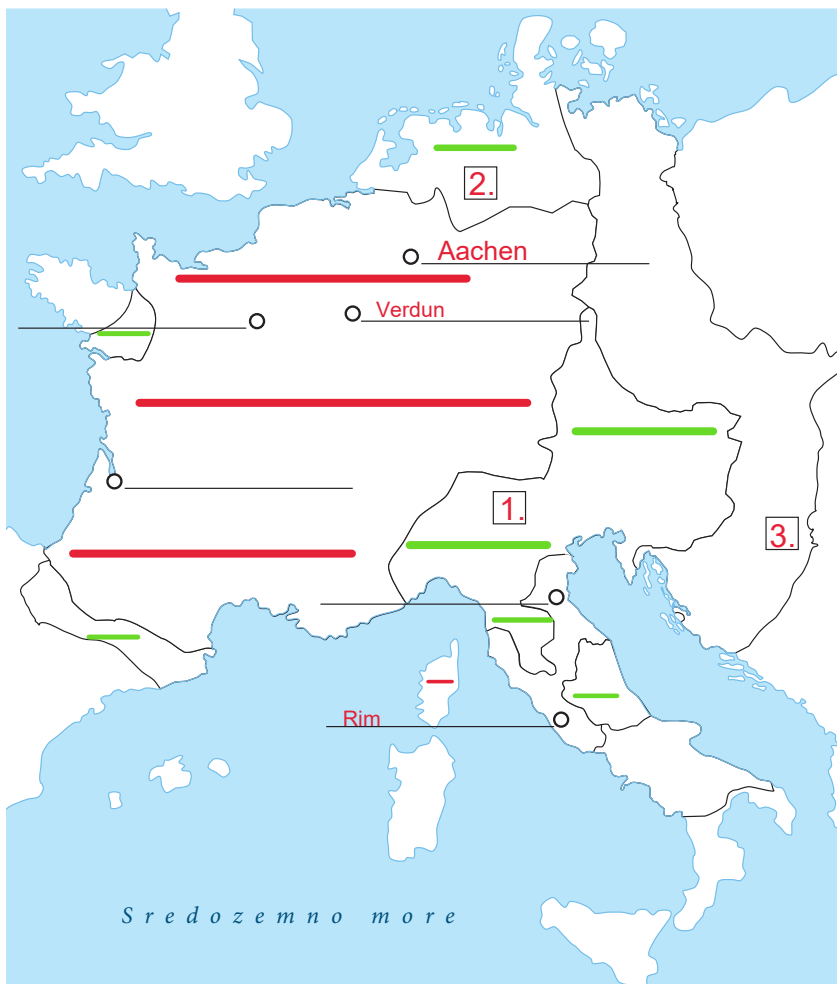
Riješi rebus.

Rješenje: Carigrad

Europski Zapad u ranom srednjem vijeku

1. Sljedeće zadatke riješi na slijepom zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Na slijepom zemljovidu oboji:

Franačku državu prije Karla Velikog (crveno)

područja koja je osvojio Karlo Veliki (zeleno).

Uz sljedeća osvojena područja upiši u kvadratić na zemljovidu odgovarajući broj iz zgrade.

područje Langobarda (1)

područje Sasa (2)

područje Avara (3)

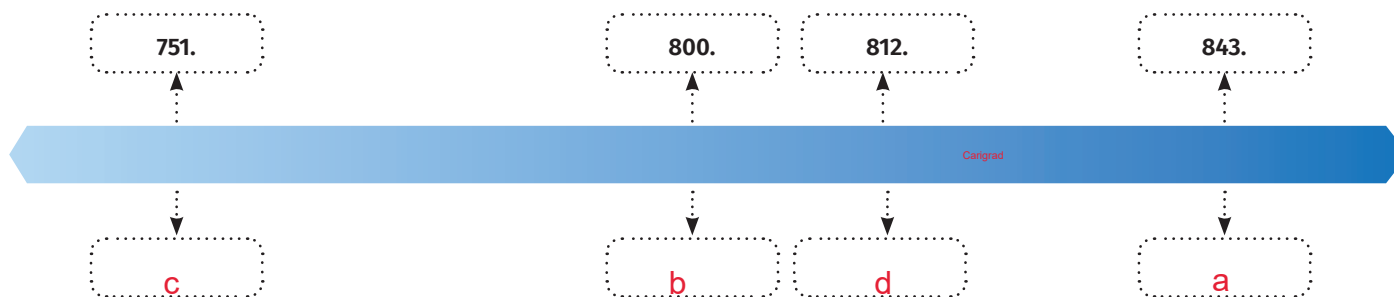
Na odgovarajuću crtu na zemljovidu upiši:

ime grada u kojem je Karlo Veliki okrunjen za cara

ime grada u kojem su Bizant i Franačka sklopili mirovni ugovor 812.

ime grada u kojem je izvršena podjela Franačkog Carstva 843.

2. Sljedeće događaje posloži kronološkim slijedom tako da slovo ispred događaja upišeš u odgovarajući kvadratić na vremenskoj crti.

a) Ugovor iz Verduna

b) krunjenje Karla Velikog za cara

c) dolazak Karolinga na franačko prijestolje

d) Mir u Aachenu

3. Objasni značenje navedenih pojmova.

majordomi upravitelji kraljevog dvora u Franačkoj

karolinška renesansa procvat kulture i umjetnosti u vrijeme franačke dinastije Karolinga

minijature male slike kojima se se ukrašavale knjige

4. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (dvije su tvrdnje netočne). Na prazne crte upiši točne tvrdnji umjesto netočnih.

a) Karlo Veliki bio je u dobrim odnosima s Katoličkom Crkvom.

b) Karlo je obnovio Rimsko Carstvo na zapadu Europe.

☒ c) Bizant je pozdravio krunjenje Karla Velikog za cara.

☒ d) Jedinstveno Franačko Carstvo postojalo je sve do 1453.

TOČNE TVRDNJE:

1. Bizant se usprotivio krunjenju Karla Velikog za cara, jer su bizantski carevi smatrali da samo oni, kao nasljednici rimskih careva imaju pravo na carsku titulu.

2. Franačko Carstvo podijeljeno je 843. ugovorom u Verdunu na tri dijela.

5. Među sljedećim obilježjima zaokruži slovo ispred obilježja koja opisuju karolinšku renesansu (tri su odgovora točna).

☒ a) reforma latiničnog pisma

b) izum ćirilice

c) tiskanje knjiga

☒ d) prepisivanje knjiga

☒ e) opismenjavanje stanovništva

6. Koji su od sljedećih naroda pljačkali po europskom kontinentu tijekom 9. i 10. stoljeća?

a) Pečenezi, Kumani i Tatari

☒ b) Mađari, Normani i Saraceni

c) Turci, Arapi i Rusi

d) Kelti, Germani i Huni

7. Riješi rebus.

K

''''

D

''''

G

Rješenje: Klodvig

8. Riješi križaljku.

1.	K	A	R	L	O	V	E	L	I	K	I
2.	K	A	R	O	L	I	N	Z	I		
3.	F	R	A	N	C	I					
4.		E	I	N	H	A	R	D			
5.	S	A	R	A	C	E	N	I			
6.	P	I	P	I	N	M	A	L	I		

- Najveći i najpoznatiji franački vladar, sin Pipina Malog.
- Dinastija koja je nazvana po Karlu Martelu.
- Germanski narod koji je vladao područjem današnje Francuske.
- Životopisac Karla Velikog.
- Sudjelovali u pljačkaškim pohodima na Zapadu u 9. i 10. stoljeću.
- Otac Karla Velikog, utemeljio dinastiju Karolinga.

Prijestolnica Karla Velikog nalazila se u Aachenu.

Susret kršćanstva i islama

1. Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna zaokruži NE. Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravne tvrdnje.

Arapski poluotok odlikuje se velikim brojem obradivih površina. DA – ☒ NE

Arapski poluotok ima malo obradivih površina

Političko i vjersko središte Arapskog poluotoka bila je Meka ☒ DA – NE

Arapska plemena bila su vjerski i politički razjedinjena. ☒ DA – NE

Arapi su i prije Muhameda vjerovali u jednog boga. DA – ☒ NE

Arapi su prije Muhameda bili mnogobošci. Vjerovali u različita božanstava, koja su predstavljala prirodne sile i pojave.

2. Pojmovima iz lijevog stupca pridruži objašnjenja iz desnog stupca. Koristi različite boje.

Kaba

islam

musliman

hadž

Kuran

„predanost jednome Bogu”

kamen kojem su Arapi iskazivali štovanie

hodočašće u Meku

sveta knjiiga muslimana

islamski vjernik

3. Izdvoji četiri osnovne vjerske dužnosti muslimana.

a) svakodnevna molitva pet puta dnevno

b) post u vrijeme svetog mjeseca ramazana

c) davanje milostinje

d) hodočašće u Meku

4. Riješi rebus.

Rješenje: Muhamed

5. Dopuni sljedeće rečenice.

Muslimani računaju godine od događaja zvanog hidžra.

Arapska država nazivala se kalifat, a na njezinu je čelu bila osoba koja je imala titulu kalif.

Vladar arapske države u svojim je rukama imao i vjersku i političku vlast. Takav oblik vladavine naziva se teokracija.

6. Pročitaj izvješće arapskog pisca Al-Baladhuriya o bizantsko-arapskom sukobu kod rijeke Yarmuk 636. godine. Potom odgovori na pitanja.

Heraklije je okupio veliku vojsku Grka, Sirijaca, Mezopotamaca i Armenaca koja je brojala oko 200 000 ljudi. (...) Muslimani su se okupili zajedno i grčka je vojska marširala protiv njih. Bitka koju su vodili kod al-Yarmuka bila je najžešće i najkrvavije vrste. U ovoj bitki sudjelovalo je 24 000 muslimana. Grci i njihovi saveznici u ovoj bitki međusobno su se vezali lancima kako nitko ne bi mogao položiti svoje nade u bijeg. Alahovom pomoći, gotovo 70 000 protivnika bilo je ubijeno, a njihovi su ostatci pobjegli prispjevši sve do Palestine, Antiohije, Alepa, Mezopotamije i Armenije. U bitki kod al-Yarmuka sudjelovale su i neke muslimanske žene žestoko se borivši.

<http://www.fordham.edu/Halsall/source/yarmuk.asp>

Tko je autor ovog povijesnog teksta? Autor ovog povijesnog teksta je arapski pisac Al- Baladhuri

Tko je predvodio bizantsku vojsku? Bizantsku vojsku predvodio je car Heraklije

Izdvoji narode koji su ratovali na bizantskoj strani.

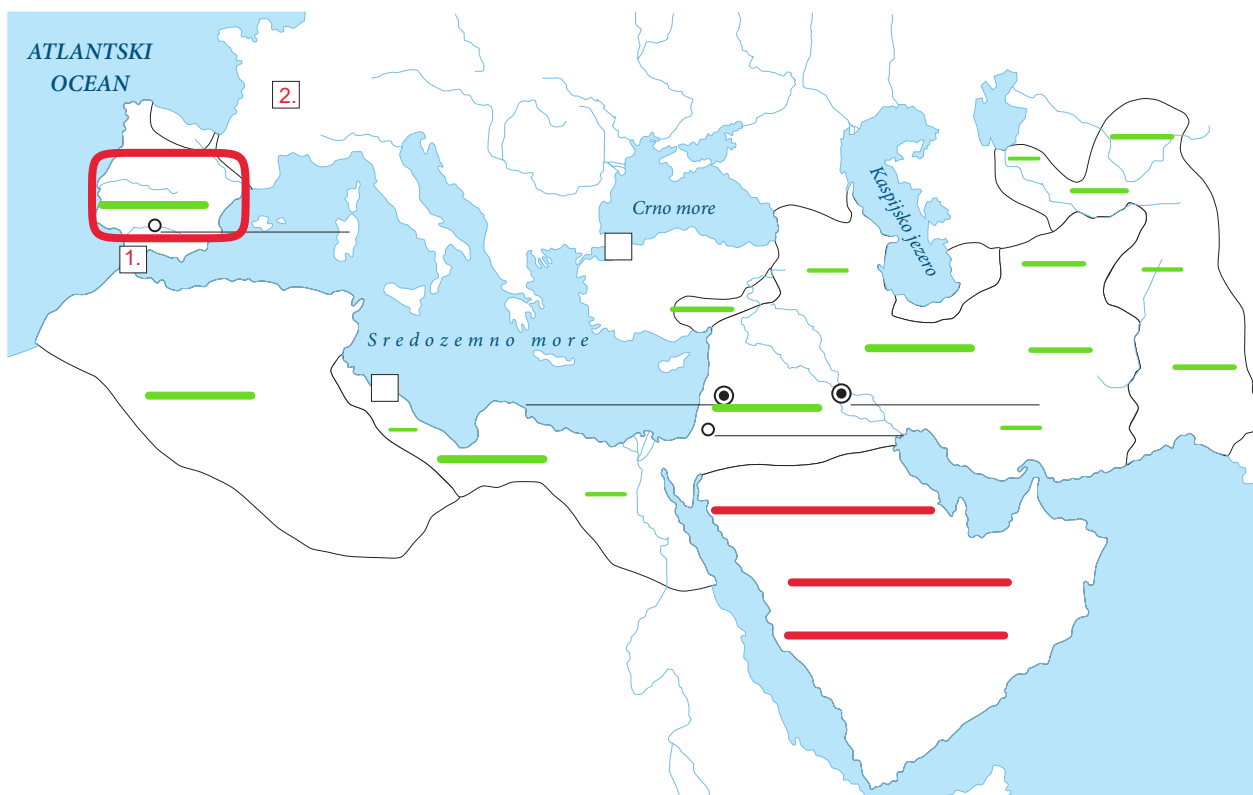
Grci, Sirijci, Mezopotamci, Armenci

Kako je bitka završila? Bitka je završila arapskom pobjedom

Obrati pažnju na broj bizantskih i broj arapskih vojnika koje pisac navodi. Uoči nerazmjer u broju vojnika. Promisli i zaključi je li taj broj zaista bio takav.

Individualan odgovor

7. Sljedeće zadatke riješi na slijepom zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Na slijepom zemljovidu oboji:

Arapski poluotok (crveno)

područja koja su Arapi osvojili 7. – 10. st. (zeleno).

Na odgovarajuće crte na zemljovidu upiši gradove koji su bili središta kalifata

U odgovarajući kvadratić na zemljovidu upiši brojeve iz zagrada.

mjesto arapskog prelaska u Europu (1)

mjesto arapskog poraza od Franaka (2)

Zaokruži dva područja dodira islama i kršćanstva na Sredozemlju.

8. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (dvije su tvrdnje netočne). Na prazne crte upiši točne tvrdnje umjesto netočnih.

a) Prije arapskih osvajanja s europskim su lukama u velikoj mjeri trgovali sirijski trgovci.

☒ b) Arapska osvajanja odmah su potaknula razvoj pisane kulture u Europi.

c) Arapska osvajanja u početku su prekinula sredozemnu trgovinu.

☒ d) Prekid sredozemne trgovine zbog arapskih osvajanja potrajao je cijeli srednji vijek.

TOČNE TVRDNJE:

1) Arapska osvajanja prekinula su dotok s Istoka, među ostalim i papirusa, što se negativno odrazilo na razvoj pisane kulture u Europi.

2) Trgovina po Sredozemlju uskoro je obnovljena, a u tome su prednjačili talijanski gradovi

9. Promotri sliku i odgovori na sljedeća pitanja

Koja je građevina prikazana na slici? Na slici je prikazana džamija Al Aksa

Zaokruži prepoznatljivi dio ove građevine. Njegov naziv je kupola.

Istraži i pronađi nekoliko poznatih građevina ove vrste u svijetu. Postoje li takve građevine u blizini mjesta tvog stanovanja?

Individualan odgovor

10. Odgovori na sljedeća pitanja.

Istraži i objasni značenje pojma *arabeska*.

Individualan odgovor

Uz pomoć pronađenih ilustracija nacrtaj jednu arabesku.

Individualan odgovor

3. DOPRINOS ARAPA I ŽIDOVA U PRIJENOSU I RAZVOJU ZNANSTVENE MISLI NA SREDOZEMLJU I EUROPI

Arapi i Židovi u dodiru s europskim Zapadom

1. Analiziraj arapski utjecaj na Europu tako da popuniš sljedeću tablicu.

Koje su biljke Arapi donijeli u Europu?	1. šećerna trska
	2. limun
	3. naranča
	4. riža
	5. pamuk
	6. patlidžan
Koje su izume Arapi donijeli u Europu?	1. papir
	2. barut
	3. kompas
Primjeri prožimanja arapskog i kršćanskog graditeljstva	1. džamija u Cordobi
	2. crkva u Siciliji

2. Zaokruži slovo ispred točnog odgovora. Najveća džamija u Europi sagrađena u arapskom stilu graditeljstva nalazi se u:

- a) Granadi
- ☒ b) Cordobi
- c) Toledu
- d) Madridu

3.

Arapskim i židovskim znanstvenicima i istraživačima iz lijevog stupca pridruži objašnjenja iz desnog stupca. Koristi različite boje.

Moša ben Maimon

Al Razi

Al Idrizi

Džavhar

medicinska enciklopedija

utemeljio Kairo

židovski filozof

arapski geograf

4.

Objasni tvrdnju da su Arapi imali robove od kojih su poneke nazivali al Khurwatin. Navedi primjere koji se navode u udžbeniku.

Među tisućama skavenskih robova pod Arapskom vlašću na Pirinejskom poluotoku spominju se i oni koje Arapi nazivaju al - Khurwatin (hrvat). Jedan od potomaka tih robova, podrijetlom iz Dalmacije utemeljio je početkom 11. st. vlastitu dinastiju.

5.

Zbog čega je najčešće dolazilo do velikih progona Židova u srednjovjekovnoj Europi?

Česti progoni Židova u srednjovjekovnoj Europi izazvani su velikom vjerskom netrpeljivošću.

6.

Navedi funkcije koje su Židovi obnašali na Pirinejskom poluotoku za vrijeme arapske vlasti.

Na Pirinejskom poluotoku Židovi su obnašali razne funkcije od trgovačkih do važnih državnih i diplomatskih namještenja.

Bili su i poznati filozofi, liječnici, astronomi i jezikoslovci.

7.

Promotri sliku. Na crte pored slike napiši što ona predstavlja.

Sarajevska hagada, 14. st. Iliminirani rukopis, potječe iz Španjolske .

Hagada je vrsta knjige koja sadrži dio tekstova iz talmuda.

Opiši scene prikazane na slici.

Individualan odgovor

Ovdje unesite tekst

4. UTJECAJ KRIŽARSKIH RATOVA NA EUROPSKA I HRVATSKA DRUŠTVA

Križarski ratovi

1. Među sljedećim zemljama zaokruži onu koja se odnosi na Svetu Zemlju.

Iran

Irak

Egipat

Palestina

Turska

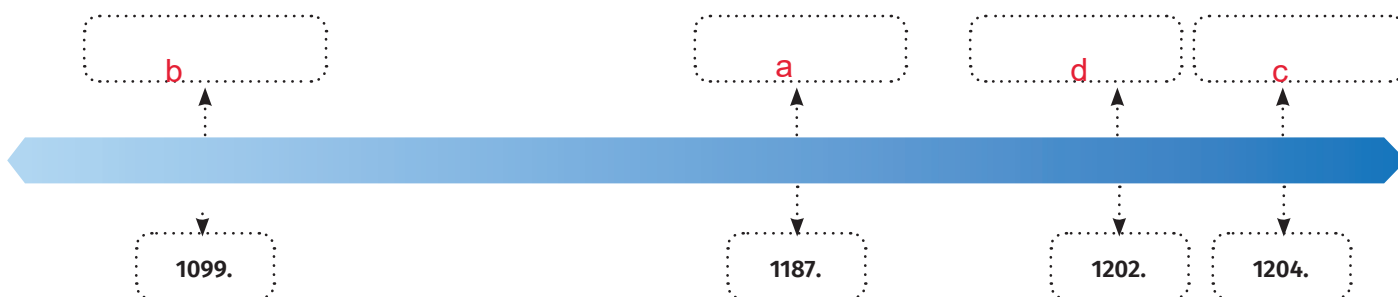
Indija

2. Dopuni sljedeće rečenice.

Poziv na križarski rat uputio je papa Urban II. (upisati ime pape)

Ratnici koji su se odazvali papinom pozivu nazivani su križari

3. Na vremenskoj crti kronološki posloži sljedeće događaje tako da slovo ispred svakog događaja upišeš u odgovarajući okvir na vremenskoj crti.

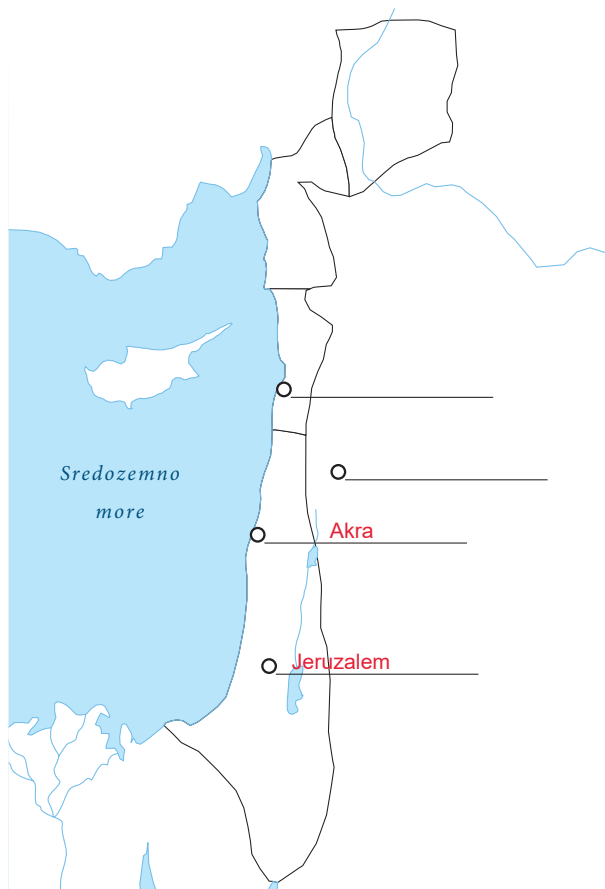

- a) Saladin osvaja Jeruzalem
- b) križari oslobađaju Jeruzalem
- c) križari osvajaju Carigrad
- d) križari osvajaju Zadar

4. Analiziraj posljedice križarskih ratova tako da ih razvrstaš u pozitivne i negativne.

Pozitivne posljedice	Negativne posljedice
- uspon obrta i trgovine - uspon i bogaćenje građanstva - uspon Venecije i Genove, talijanskih trgovačkih sila - Osnivanje novih crkvenih redova: templari, ivanovci, i teutonci	- porast mržnje prema Židovima - progoni Židova

5. Sljedeće zadatke riješi na slijepom zemljovidu.

Na slijepom zemljovidu oboji:

Jeruzalemsku Kraljevinu

Kneževinu Antiohiju

Grofoviju Edessu

Grofoviju Tripoli.

Na zemljovid upiši:

grad koji su križari zauzeli 1099.

posljednju križarsku utvrdu na Istoku.

6. Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

Koju su državu križari osnovali na teritoriju Bizantskog Carstva?

a) Veneciju

☒ b) Latinsko Carstvo

c) Jeruzalemsku Kraljevinu

d) Genovu

7. Riješi rebus.

,

Rješenje:

Sveta Zemlja

8. Rješi križaljku.

1. Duhovno-viteški red, nose bijele ogrtače s crnim križem.
2. Naziv za područje u kojem se nalaze sveta mjesta kršćanstva.
3. Grad iz kojeg je upućen poziv za križarski rat.
4. Sveta Zemlja.
5. Nalazi se na čelu arapske države, ima političku i vjersku vlast.
6. Papa, pozvao na pohod u Svetu Zemlju.
7. Nalazi se u Jeruzalemu, jedna od najvećih kršćanskih svetinja.

Pripadnik katoličkog viteškog reda, osnovanog 1119. da bi štitio hodočasnike na Kristov grob;

nosili su bijelo odijelo s crvenim križem na ramenu: Templari.

Praktični rad: Izrada viteškog štita, mača i plašta

Potreban materijal: kartoni, ljepilo, hamer-papir, vodene bojice, tempere, bijela tkanina, flomasteri za tkaninu, kistovi, škare, olovka i skalpel.

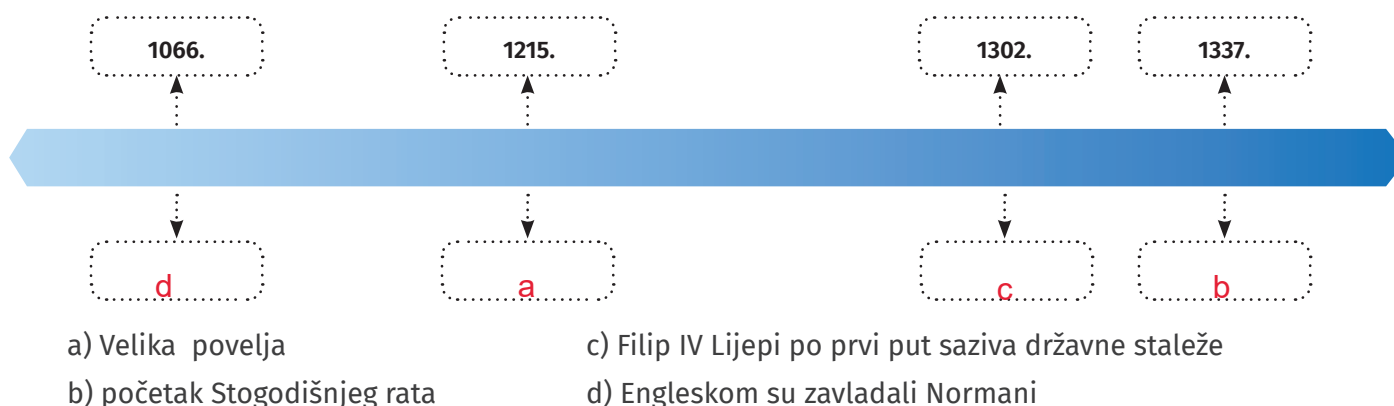
Postupak:

1. Napravite skicu štita i mača.
2. Skicu stavite na karton i precrtajte oblik štita i mača.
3. Škarama izrežite karton i započnite s ukrašavanjem.
4. Izrežite komad platna tako da dobijete oblik plašta.
5. Na gotovom plaštu flomasterima nacrtajte crvene križeve, znak templara.

5. EUROPSKE MONARHIJE U SREDNJEM I RANOM NOVOM VIJEKU - ODABRANI PRIMJERI

Razvoj srednjovjekovnih monarhija

1. Sljedeće događaje posloži kronološkim slijedom tako da slovo ispred događaja upišeš u odgovarajući okvir na vremenskoj crti.

2. Izdvoji važnu posljedicu Stogodišnjeg rata.

Iako su engleski kraljevi nizali pobjede i osvojili i sam Pariz, rat je ipak završio pobjedom Francuza što je za posledicu toga jako
važno jer je konačno ujedinjen čitav državni teritorij.

3. Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna, zaokruži NE. Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravne tvrdnje.

U 14. stoljeću intenzivno se razvijaju jedinstvene nacionalne države DA - ☒ NE

Od sredine 12. stoljeća engleski vladari započinju s osvajanjem Irske DA - ☒ NE

Velikom poveljom ne ograničava se kraljeva vlast..... ☒ DA - NE

Uvođenjem jedinstvenog novčanog sustava uvodi se red u financijske poslove..... ☒ DA - NE

4.

Analiziraj Stogodišnji rat tako da popuniš sljedeću tablicu:

	STOGODIŠNJI RAT
trajanje (od - do)	1337. - 1453.
Uzrok	Nakon što je izumrla Francuska dinastija Capet (Kapetanović) Engleski kralj Eduard III. smatrao je kako francuska kruna zbog rodbinskih veza pripada njemu. Francuzi su, međutim, izabrali vladare iz druge dinastije, zbog čega je između dvije zemlje izbio rat.
Posljedice	Pobjeda Francuske kojom je ujedinjen čitav državni teritorij.

5.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Objasni pojam *parlament*.Individualan odgovor

Istraži i pronađi primjere parlamentarnih država danas. Postoji li u Hrvatskoj parlament? Objasni.

Individualan odgovor

6.

5.

- ### 1. Vodila je Stogodišnji rat s Angleskom

- ## 2. Glavni uvoznik engleske vune

3. Sukobio se s papom, nametnuo porez svećenstvu

4. Država u kojoj je u 13. stoljeću nastao prvi parlament

5. Institucija političkog zastupanja sastavljena od jednoga, dvaju ili više domova, s razmjerno velikim brojem članova, obavlja zakonodavnu vlast

U prvoj polovici 14. stoljeća izumrla je francuska dinastija Capet.

7.

Individualan odgovor

Apsolutne i parlamentarne monarhije

1. Objasni značenje navedenih pojmova.

apsolutizam	<u>sva vlast isključivo u kraljevim rukama</u>
apsolutna monarhija	<u>države u kojima kralj vlada apsolutistički</u>
parlamentarna monarhija	<u>kraljeva ovlasti regulirane zakonom i podvrgnute kontroli parlamenta</u>

2. Vladarima iz lijevog stupca pridruži odgovarajuću državu iz desnog stupca. Koristi različite boje.

Luj XIV.

Engleska

Karlo V.

Francuska

Jakov II.t

Habsburška Monarhija

3. Izdvoji dva važna obilježja apsolutističke vladavine.

a) Individulni odgovor

b) _____

Objasni svoj izbor.

Individualan odgovor

4. Dopuni sljedeće rečenice.

Vilim III. izdao je 1689. Deklaraciju o pravima.
(upiši naziv dokumenta)

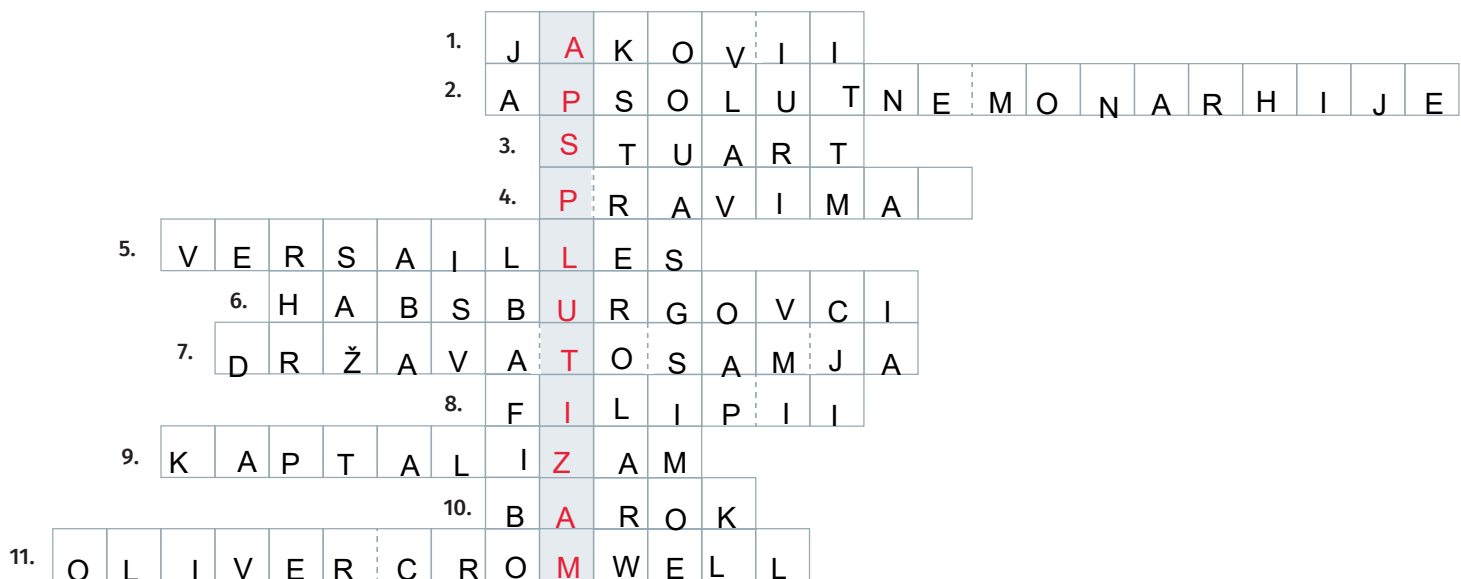
Njome su kraljevske ovlasti bile regulirane zakonom i podvrgnute kontroli parlamenta

Time je u Engleskoj bila ustanovljena prva parlamenta monarhija u Europi.

5. Objasni na koji je način Karlo V. podijelio svoje carstvo na dva dijela.

Kad se odlučio dobrovoljno povući s prijestolja, svoje carstvo podijelio je na dva dijela.

Svom bratu Ferdinandu, koji je bio ugarsko - hrvatski kralj, ostavio je carsku krunu i istočne dijelove carstva, a sinu Filipu II. španjolsku krunu i posjede

1. Engleski kralj koji je prešao na katolicizam.

2. Državu u kojoj kralj vlada apsolutistički nazivamo...

3. Ime dinastije koja je vladala Engleskom.

4. Godine 1689. izdana je *Deklaracija*...

5. Simbol moći i veličine Luja XIV., dvorac...

6. Ime najmoćnije europske dinastije.

7. Izreka u kojoj je sadržana predodžba vlasti apsolutističkog vladara.

8. Sin Karla V. kojemu su pripali španjolski posjedi Habsburgovaca.

9. Oblik društvenog uređenja koji nestaje pod naletom novih oblika proizvodnje.

10. Umjetnički pravac nastao u 17. i 18. stoljeću.

11. Vođa parlamentarne stranke u Engleskoj, uvodi diktaturu.

Novi oblik vlasti nastao tijekom 17. stoljeća u Europi naziva se

Apsolutizam

II. HRVATSKA U SREDNJEM VIJEKU

6. HRVATSKA KNEŽEVINA, KRALJEVSTVO, ZAJEDNICA S UGARSKOM U novoj domovini

1. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (**dvije su tvrdnje netočne**). Na prazne crte upiši točne tvrdnje umjesto netočnih.

a) O doseljenju Hrvata izvješćuje nas bizantski car Konstantin VII. Porfirogenet.

☒ b) Hrvati su prije doseljenja živjeli u Crvenoj Hrvatskoj.

c) Prema kazivanju bizantskog cara Hrvati su doselili u 7. stoljeću.

☒ d) Svi povjesničari doseljenje Hrvata stavljaju u isto razdoblje.

TOČNE TVRDNJE:

1) Hrvati su prije doseljenja živjeli u Bijeloj Hrvatskoj

2) Dio povjesničara doseljenje Hrvata stavlja na kraj 8.st.

2. Pročitaj izvješće bizantskog cara Konstantin VII. Porfirogeneta (945. – 959.) o doseljenju Hrvata. Potom odgovori na pitanja.

Gl. 30. Hrvati su pak stanovali u ono vrijeme tamo od Bagibareje (Bavarske), gdje su sada Bijelohrvati. Jedan njihov rod, naime petero braće, Klukas, Lobelos, Kosences, Muhlo i Hrobatos, i dvije sestre Tuga i Buga, odijelivši se od njih skupa sa narodom svojim, dođoše u Dalmaciju i nađoše ondje Avare, koji držaše tu zemlju. I neko vrijeme ratujući jedni s drugima, nadjačaju Hrvati i jedne od Avara pokolju, a ostale prisile, da im se pokore. Od toga doba ovladaše tom zemljom Hrvati.

Gl. 31. (...) Po naređenju dakle cara Heraklija ovi Hrvati, pograbilivši oružje i potjeravši odanle Avare, nastane se po odredbi cara Heraklija u toj zemlju Avara, u kojoj sada stanuju.

Konstantin Porfirogenet, O upravljanju carstvom (Zagreb: Dom i svijet, 2003.), 75-76, 81.

Tko je autor ovoga teksta? Autor ovog teksta je bizabtski car Konstantin II. Porfirogenet

Opisuje li autor događaje koji su se dogodili u njegovo vrijeme?

Ne, autor opisuje događaje koji su se dogodili prije njegove vladavine

Prepiši rečenicu koja potvrđuje tvoj odgovor.

Hrvati su pak stanovali u ono vrijeme tamo kog Bagibareje

Svi su se Hrvati iz prvobitne domovine odselili u Dalmaciju DA – **NE**

Prepiši rečenicu koja potvrđuje tvoj odgovor.

Jedan njihov rod, naime petero braće, Klukus, Lobelos, Kosences, Muhlo i Hrobatos i dvije sestre

Tuga i Buga, odjelivši se od njih, skupa sa narodom svojim dođoše u Dalmaciju

Prepiši dio teksta koji pokazuje da su se Hrvati u Dalmaciju doselili u 7. stoljeću.

Po naređenju cara Heraklija ovi Hrvati, pogrativši oružje potjeraše odanle Avare, nastane se

po odredbi cara Heraklija u toj zemlji Avara, u kojoj sada stanuju.

3. Navedi dva pravca iseljavanja starosjedilačkog pučanstva Dalmacije nakon doseljenja Hrvata.

a) Dio starosjedilaca sklonio se u brdska područja

b) Dio starosjedilaca sklonio se u utvrđene dalmatinske gradove, koji su bili pod bizantskom vlašću

4. Među sljedećim gradovima odaberi dva koja su osnovale romanske izbjeglice.

Zadar

Trogir

Split

Biograd

Dubrovnik

Rab

Navedi dva načina putem kojih su se normalizirali odnosi između Hrvata i starosjedilaca.

a) ženidbenim vezama

b) trgovinom

5. U čemu je značenje doticaja Hrvata sa starosjediocima?

Hrvati su od starosjedilaca počeli preuzimati antičku kulturnu baštinu i običaje, te su se upoznali s kršćanstvom.

6. Sljedeće zadatke riješi na slijepom zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Kneževinu Hrvatsku oboji zeleno.

Kneževinu Donju Panoniju oboji plavo.

Paganiju ili Neretvansku Kneževinu oboji žuto.

Kojom je od tih kneževina upravljao knez Borna, a kojom knez Ljudevit?

Borna Kneževina Hrvatska

Ljudevit Donja Panonija

Na zemljovidu zaokruži grad koji je bio središte Ljudevitove kneževine.

Vodoravnim crtama označi hrvatska područja koja su Mirom u Aachenu pripala Franačkoj.

Okomitim crtama označi hrvatska područja koja su Mirom u Aachenu pripala Bizantu.

Oko koje su rijeke graničile kneževine Hrvatska i Donja Panonija?

Kneževine Donja Panonija i Hrvatska graničile su oko rijeke Kupe

U vrijeme kojih je događaja na tom području došlo do sukoba Borne i Ljudevita?

Do sukoba Borne i Ljudevita u području oko rijeke Kupe došlo je u vrijeme Ljudovitovog

ustanka protiv Franaka.

7. Riješi rebus.

,

'''

Č = T

Rješenje: Bijela Hrvatska

8. Riješi križaljku.

1. Pradomovina Hrvata.

2. Jedan od petorice braće koji je prema legendi predvodio Hrvate.

3. Grad u južnoj Poljskoj, u pradomovini Hrvata.

4. Nomadski ratnički narod, porazili ga Hrvati.

5. Naziv za oblasti koje su naseljavali Slaveni.

6. Prostor današnje Hrvatske u kojem se nalazilo središte Kneževine Hrvatske.

7. Grad koji su osnovale romanske izbjeglice iz Salone.

8. Drugi naziv za Neretvansku Kneževinu.

9. Država u kojoj vlada knez.

Bizantski car koji je prema kazivanju Konstantina VII. Porfirogeneta pozvao Hrvate u Dalmaciju:

Heraklije

Od kneževine do kraljevstva

1. Navedi tri značajna obilježja Trpimirove darovnice.

- a) Trpimir se u darovnici naziva "milošću Božjom knez Hrvata", što je prvi spomen hrv. imena u nekom dokumentu
- b) Iz darovnice saznajemo da je Hrvatska bila snažna država, organizirana po uzoru na Franački
- c) Iz darovnice saznajemo da je Trpimir imao dvor sa županima i dvorjanicima koji su mu služili

2. Navedi dva protivnika s kojima je ratovao knez Trpimir.

- a) dalmatinski gradovi
- b) Bugari

3. Dopuni sljedeće rečenice.

Prva hrvatska biskupija imala je sjedište u gradu Ninu.

Trpimir je benediktincima podigao samostan u Rižinice.
(upisati naziv mjesta)

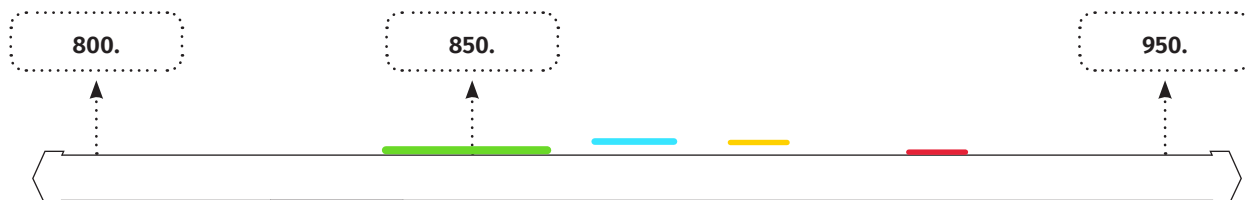
4. Hrvatskim vladarima iz lijevog stupca pridruži objašnjenja iz desnog stupca. Koristi različite boje.

Tomislav
Mislav
Branimir
Domagoj
Trpimir

osamostalio Hrvatsku
„naigori knez Slavena”
„milošću Božjom knez Hrvata”
prvi hrvatski kralj
sklopio mir s Venecijom

5. Vladavinu sljedećih hrvatskih vladara označi na vremenskoj crti bojama koje se nalaze u kvadratiću pored njihovih imena.

Tomislav Trpimir Branimir Domagoj

6. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (**tri su tvrdnje netočne**). Na prazne crte upiši točne tvrdnje umjesto netočnih.

- a) Hrvati su se na Jadranu sukobljavali s Venecijom.
- ☒ b) Venecija je početkom 9. stoljeća bila samostalna.
- c) Venecija je bila jaka trgovačka sila.
- ☒ d) Hrvati su plovili sve do talijanske obale, gdje su se sukobljavali s Venecijom.
- ☒ e) U sukobu Hrvata i Venecije kod Makarske poginuo je hrvatski knez Domagoj.

TOČNE TVRDNJE:

- 1) Venecija je početkom 9. st. bila pod Bizantskom vlašću
- 2) Hrvati su se s Venecijom sukobili duž hrvatske obale Jadrana
- 3) U sukobu Hrvata i Venecije kod Makarske poginuo je mletački dužd Petar Kandijan

7. Analiziraj vladavinu hrvatskog vladara Tomislava tako da popuniš sljedeću tablicu.

Razdoblje vladavine	oko 914. - 928.	
Protivnici / ishod sukoba	1. Mađari	pobjeda
	2. Bugari	pobjeda
Savezništvo	Bizantski car	
Značenje u hrvatskoj povijesti	1.	Po prvi put ujedinio sjever i jug Hrvatske
	2.	Prvi hrvatski kralj

8. Riješi rebus.

IS

,

P = M

Rješenje: Tomislav

Kraljevstvo Hrvatske i Dalmacije

1. Objasni zbog čega je došlo do slabljenja Hrvatske nakon Tomislava.

Nakon Tomislava Hrvatska je zapela u razdoblje krize i slabljenja. Oni si bili uzrokovani prijestolnim sukobima, budući da su se različite osobe željele domoći vladarskog prijestolja.

2. Dopuni sljedeće rečenice.

Prvi hrvatski vladar koji je nosio titulu „kralj Hrvatske i Dalmacije” bio je Stjepan Držislav.

On je bio saveznik Bizanta (upiši ime države).

Od svog saveznika ovaj je hrvatski vladar dobio na upravu gradove u Dalmaciji (upiši dio Hrvatske).

3. Odgovori na sljedeća pitanja.

Zbog čega je Stjepan Držislav još za svog života odredio nasljednika i suvladara?

Držislav je za svog života odredio suvladara i nasljednika kako bi se izbjegli prijestolni sukobi nakon njegove smrti.

Navedi posljedicu unutarnjih sukoba nakon Držislavove smrti.

Glavna posljedica nakon Držislavove smrti bila mletačko zauzimanje Dalmatinskih gradova

4.

Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna zaokruži NE. Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravne tvrdnje.

Vrhunac teritorijalnog širenja hrvatska je država postigla u 11. stoljeću ☒ DA – ☐ NE

Petar Krešimir IV. ovladao je dalmatinskim gradovima uz pomoć Bizanta..... DA – ☒ NE

Petar Krešimir IV. Jadransko more naziva „našim dalmatinskim morem” ☒ DA – ☐ NE

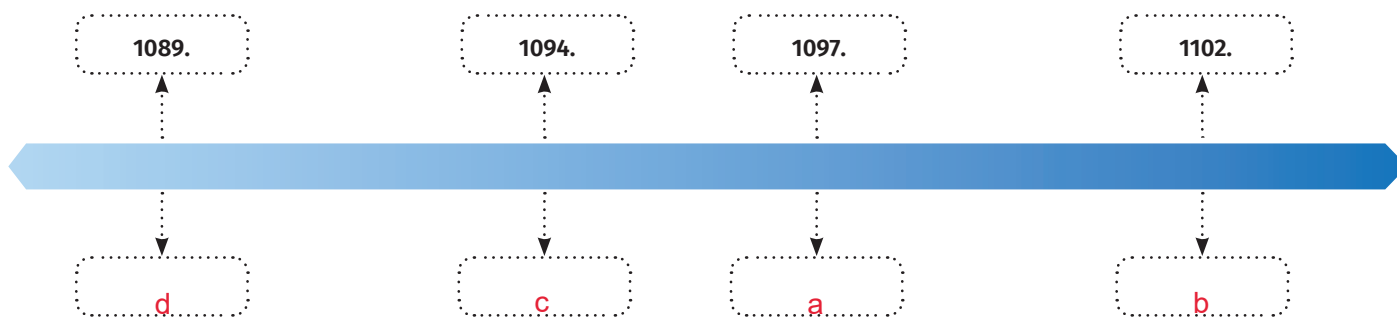
Politika Petra Krešimira IV. bila je usmjerena na jačanje gradova u Slavoniji..... DA – ☒ NE

Petar Krešimir IV. nastojao je ojačati obalne gradove

U vrijeme Petra Krešimira IV. došlo je do uzdizanja župana i banova ☒ DA – ☐ NE

5.

Na vremenskoj crti kronološkim slijedom poredaj sljedeće događaje tako da slova ispred događaja upišeš u odgovarajući kvadratić na vremenskoj crti.

a) Bitka kod Gvozda

b) nastanak ugarsko-hrvatske personalne unije

c) osnivanje Zagrebačke biskupije

d) Zvonimirova smrt

6. Analiziraj tekst prisege koju je Zvonimir dao pri krunjenju tako da odgovoriš na pitanja i riješiš zadatke.

Ja Demetrije, koji se zovem i Zvonimir, po milosti Božjoj vojvoda Hrvatske i Dalmacije, zadobivajući vlast od našega gospodina pape Grgura, uveden sam u upravljanje kraljevstvom Hrvata i Dalmatinaca i postavljen za kralja zastavom, mačem, žezlom i krunom, od Tebe, gospodine Gebizone, poslanika Svete Stolice u salonitanskoj bazilici svetoga Petra, zajedničkim i složnim izboru čitavoga klera i puka; tebi se zavjetujem, obećavam i obričem da ću ustrajno ispunjavati sve što meni tvoja časne svetost naloži; (...) Poštovat ću pravdu, čuvati crkve, (...) zaštićivat ću siromahe, udovice i siročad; raskidajući nedozvoljene rodbinske veze utemeljit ću zakoniti brak (sklopljen) prstenom i svećeničkim blagoslovom (...) protivit ću se prodaji ljudi (...)

Mirjana Matijević Sokol, „Kralj Zvonimir u diplomatskim izvorima” u: Zvonimir, kralj hrvatski : zbornik radova (Zagreb: HAZU – Zavod za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta, 1997.), 53.

Navedi dva imena kojima se koristi hrvatski vladar. Demetrije, Zvonimir

Ispiši rečenicu koja govori tko je postavio za kralja novog hrvatskog vladara.

(...) i postavljen za kralja žezlom, mačem i krunom, od Tebe, gospodine Gobizone, poslanika

Svete Stolice

Navedi četiri predmeta koja je dobio novi hrvatski vladar.

a) zastava

c) žezlo

b) mač

d) kruna

7. Riješi rebus.

Rješenje: Zvonimir

U zajedničkoj državi s Ugarskom

1. Objasni kakva je bila vlast Arpadovića u Slavoniji, a kakva u Dalmaciji.

Slavonija	Dalmacija
Arpadovići u Slavoniji ostvaruju punu vlast, izgrađuju županijsko uređenje i naplaćuju porez - kunovinu	U Dalmaciji Arpadovići ne ostvaruju punu vlast, ne ubiru poreze, a županijama upravljaju lokalni hrvatski moćnici

2. Riješi rebus

IV

Rješenje: Bela IV.

J = B

3. Objasni odnos Bele IV. i velikaša.

Bela IV. nastojao je suzbiti moć velikaša pa im je oduzimao nezakonito stečene posjede.

4. Zaokruži slovo ispred točnih tvrdnji (tri su tvrdnje točne).

- ☒ a) Krajem 13. stoljeća za ugarsko-hrvatsko prijestolje borili su se Andrija III. i Anžuvinci.
- ☒ b) Borba za prijestolje jako je oslabila kraljevsku vlast.
- ☒ c) Od borbe za prijestolje znatne su koristi imali velikaši.
- d) Najmoćniji velikaš u vrijeme prijestolnih borbi krajem 13. stoljeća bio je Krsto Frankapan.
- e) Iz prijestolnih su sukoba kao pobjednici na početku 14. stoljeća izišli Arpadovići.

5. Dopuni sljedeće rečenice.

U Ugarsku su 1241. provalili Tatari.
(upiši naziv naroda)

Tatari su 1241. pobijedili vojsku ugarsko-hrvatskog kralja Bela IV.

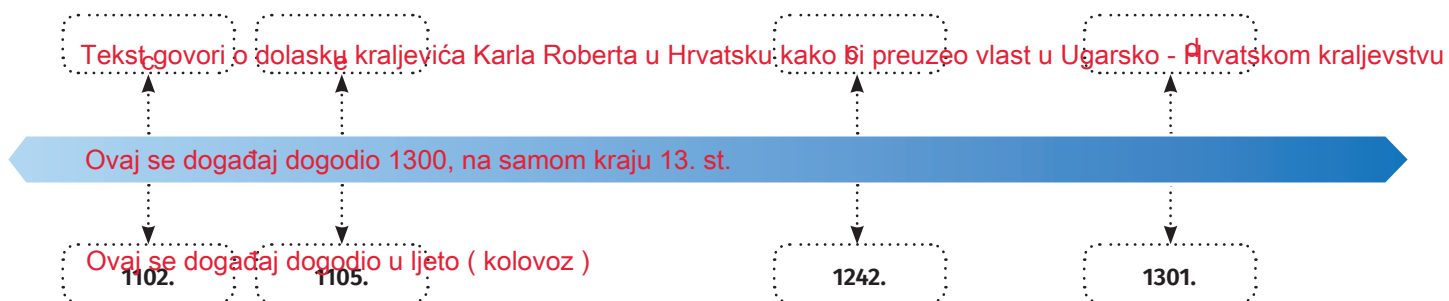
Tatarskoj provali uspjeli su se oduprijeti samo utvrđeni gradovi u dalmaciji.

6. Uz pomoć sljedećeg niza riječi opiši stanje u hrvatsko-ugarskoj državi krajem 13. i početkom 14. stoljeća.

Andrija III. – Napulj – sukobi – Šubići – 1301. – Karlo I.

Individualan odgovor

7. Na vremenskoj crti kronološkim slijedom poredaj sljedeće događaje tako da slova ispred događaja upišeš u odgovarajući kvadratić na vremenskoj crti.

- b) provala Tatara u Ugarsko-Hrvatsko Kraljevstvo
- c) krunjenje Kolomana Arpadovića za hrvatskog kralja
- d) dolazak Anžuvina na ugarsko-hrvatsko prijestolje
- e) dolazak Kolomana Arpadovića u Zadar

8. Vladarima iz lijevog stupca pridruži objašnjenja iz desnog stupca. Koristi različite boje.

Karlo I.

Bela IV.

Koloman

Pavao I. Šubić

pomogao Anžuvincima da dođu na prijestolje

prvi Arpadović na hrvatskom prijestolju

prvi Anžuvina na ugarsko-hrvatskom prijestolju

porazili su ga Tatari

Vrhunac hrvatskog srednjovjekovlja

1. Pročitaj sljedeći povijesni izvor, a potom odgovori na pitanja.

Godine Gospodnje 1300, mjeseca kolovoza, u vrijeme pape Bonifacija, gospodin Karlo, unuk Karla, kralja Sicilije, pristao je morem galijama u Split, gdje je mjesec dana ili gotovo dva stajao. A izašavši iz grada Splita u pratnji bana Pavla prema Ugarskoj da bi oteo prije spomenuto kraljevstvo iz ruke kralja Andrije, došao je u Zagreb i ondje je bio predan u ruke magistra Ugrina. Kad je, pak, Andrija u Budi čuo da je kralj Karlo došao da bi oteo prije spomenuto kraljevstvo, umro, i ondje je bio uz počasti sahranjen.

Miha Madijev, O podvizima rimskih careva i papa, u: Legende i kronike, Vedran Gligo i Hrvoje Morović (ur.) (Split: Književni krug – Čakavski sabor, 1977.), 160.

O kojem događaju govori ovaj povijesni tekst?

Tekst govori o dolasku kraljevića Karla Roberta u Hrvatsku kako bi preuzeo vlast u Ugarsko - Hrvatskom kraljevstvu

U kojem se stoljeću dogodio ovaj događaj?

Ovaj se događaj dogodio 1300, na samom kraju 13. st.

U koje se godišnje doba dogodio ovaj događaj?

Ovaj se događaj dogodio u ljeto (kolovoz)

U popisu papa na sljedećoj poveznici pronađi u vrijeme kojeg se pape Bonifacija dogodio događaj opisan u tekstu. (https://hr.wikipedia.org/wiki/Popis_papa#Od_1055._do_1417.)

Individualan odgovor

Među sljedećim gradovima oboji onaj u koji je Karlo doplovio.

Zadar

Split

Budim

Ostrogon

Napulj

Trogir

Dubrovnik

Zakruži slovo ispred osobe koja prati Karla.

a) Pavao Šubić

b) Andrija III. Mlečanin

c) Karlo II. Anžuvina

d) Ugrin

2. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (tri su tvrdnje netočne). Na prazne crte upiši točne tvrdnje umjesto netočnih.

- ☒ a) Svi velikaši u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu složno su za kralja prihvatili Karla I.
- b) Karlo I. provodio je reforme kako bi ojačao kraljevsku vlast.
- ☒ c) Karlo I. obnovio je i ojačao kraljevsku vlast u svim dijelovima kraljevstva.
- d) Nesuglasice u Ugarsko-Hrvatskom Kraljevstvu iskoristila je Venecija.
- e) Ludovik I. imao je više uspjeha u borbi protiv plemstva nego Karlo I.
- ☒ f) Osvajanjem Bihaća i Siska Ludoviku se otvorio put prema dalmatinskim gradovima.

TOČNE TVRDNJE:

- 1) Dio velikaša protivio se Karlovom krunjenju za kralja pa je Karlo svoju vlast učvršćivao punih dvadeset godina.
- 2) Karlo I. obnovio je i ojačao svoju vlast u svim djelovima kraljevstva, osim u Hrvatskoj.
- 3) Osvajanjem Ostrovice i Knina, Ludoviku se otvorio put prema dalmatinskim gradovima.

3. Odgovori na sljedeća pitanja.

Zbog čega je Ludoviku I. bila važna Dalmacija?

Ludoviku I. Dalmacija je bila važna zbog toga što mu je ona bila veza s Napuljskim Kraljevstvom

koje je također bilo u vlasti Anžuvina.

S kime je Ludovik I. ratovao kako bi ovladao Dalmacijom?

Ludovik I. ratovao je s Venecijom da bi ovladao Dalmacijom.

U čemu je značenje Zadarskog mira?

Zadarskim mirom 1358. Venecija se morala odreći čitave istočne jadranske obale,

koja je pripadala Ludoviku I.

Izdvoji važnu posljedicu Zadarskog mira po hrvatske zemlje.

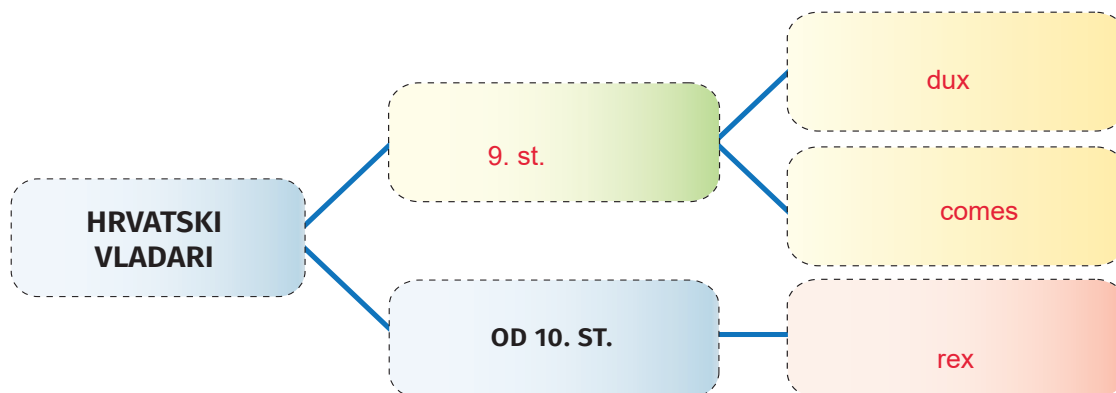
- a) Vlast Ugarsko - Hrvatskog Kraljevstva pomprvi put je priznao Dubrovnik.
- b) Sve hrvatske zemlje opet su se našle pod vlašću jednog vladara.

7. HRVATSKA U SREDNJEM VIJEKU

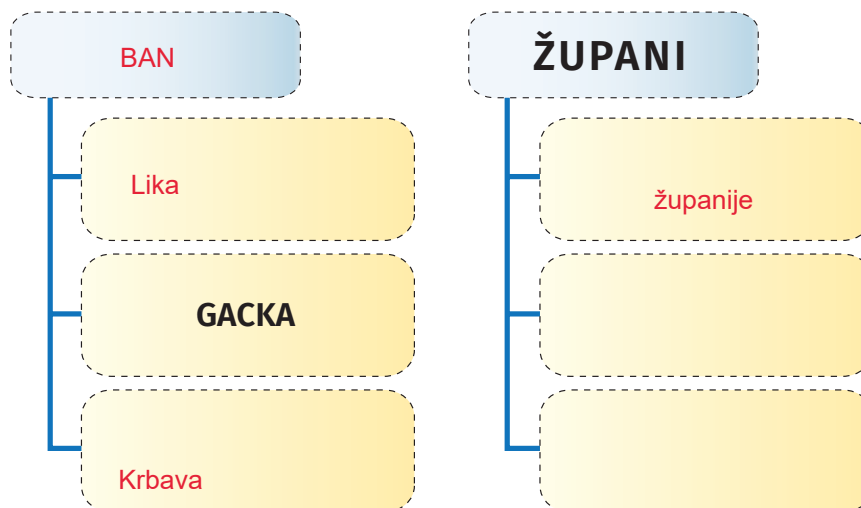
– KNEŽEVI, KRALJEVI I KRALJICE, ŽUPANI, PLEMSTVO, SVEĆENSTVO I SELJAŠTVO

Ranosrednjovjekovno hrvatsko društvo

1. U prazne okvire upiši odgovarajuće titule hrvatskih vladara tijekom ranog srednjeg vijeka.

2. Analiziraj teritorijalni ustroj hrvatske države u ranom srednjem vijeku tako da popuniš prazne okvire.

3. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (**tri su tvrdnje netočne**). Na prazne crte upiši točne tvrdnje umjesto netočnih.

☒ a) Hrvatski vladari vladali su bez plemića i nisu se puno obazirali na njih.

b) Dobri odnosi s vladarom bili su preduvjet za politički i vojni uspon.

☒ c) Hrvatski plemići nisu se znatnije uzdigli tijekom ranog srednjeg vijeka.

d) Svoj ugled u društvu plemići su podizali gradnjom novih crkava.

☒ e) Hrvatski vladari nisu svojim plemićima dodjeljivali nikakve povlastice.

TOČNE TVRDNJE:

1) Hrvatski vladari nisu vladali bez plemića. Politički odnosi ovisili su o odnosu vladara i plemića

2) Hrvatski plemići uzdizali su se tijekom ranog srednjeg vijeka, a neki su prerastali u prve vladare svojih posjeda

3) Hrvatski vladari dodjeljivali su plemićima razne povlastice i posjede (npr. oslobođenje od poreza)

4.

Među sljedećim ženskim osobama zaokruži one koje spominju ranosrednjovjekovni izvori u Hrvatskoj (**tri su odgovora točna**).

seljanke

☒ žene vladara

☒ žene plemića

ropkinje

ratne zarobljenice

redovnice

5.

Navedi primjere djelovanja žena tijekom ranog srednjeg vijeka u Hrvatskoj.

1. Druže se s drugim ženama visokog položaja.

2. Bave se karitativnom djelatnošću

3. Redovnice u samostanu

6.

Navedi tri roda vojske koja su postojala u Hrvatskoj u ranom srednjem vijeku. Istraži od kojih se rodova vojske sastoji hrvatska vojska danas. Tražene podatke upiši u tablicu.

HRVATSKA VOJSKA U SREDNJEM VIJEKU	HRVATSKA VOJSKA DANAS
1. pješništvo	1. pješništvo
2. konjaništvo	2. mornarica
3. mornarica	3. zračne snage

Koju je vrstu vojnih odreda Hrvatska imala u ranom srednjem vijeku, a danas nema?

Hrvatska je u srednjem vjeku imala konjaništvo, a danas ga nema

Koju vrstu vojnih odreda Hrvatska ima danas, a nije imala u ranom srednjem vijeku?

Hrvatska vojska danas ima zračne snage, a u srednjem ih vijeku nije imala

7. Promotri sljedeću ilustraciju i odgovori na pitanja.

Kojeg je oblika bila ova grobna jama?

Ova grobna jama bila je izduženog zaobljenog oblika

Promisli i zaključi od kakvog je materijala bio lijes u koji su pokopani pokojnici u ovom grobu. Objasni na čemu temeljiš svoj zaključak.

Lijes je bio drveni, na što upućuju ostaci čavala s kojima je bio pričvršćen poklopac lijesa

Koliko je pokojnika pokopano u ovom grobu?

U grobu je pokopano troje pokojnika

Izdvoji predmete koji su pokopani zajedno s pokojnicima.

oružje (mač, koplje), posuđe

8. Riješi rebus.

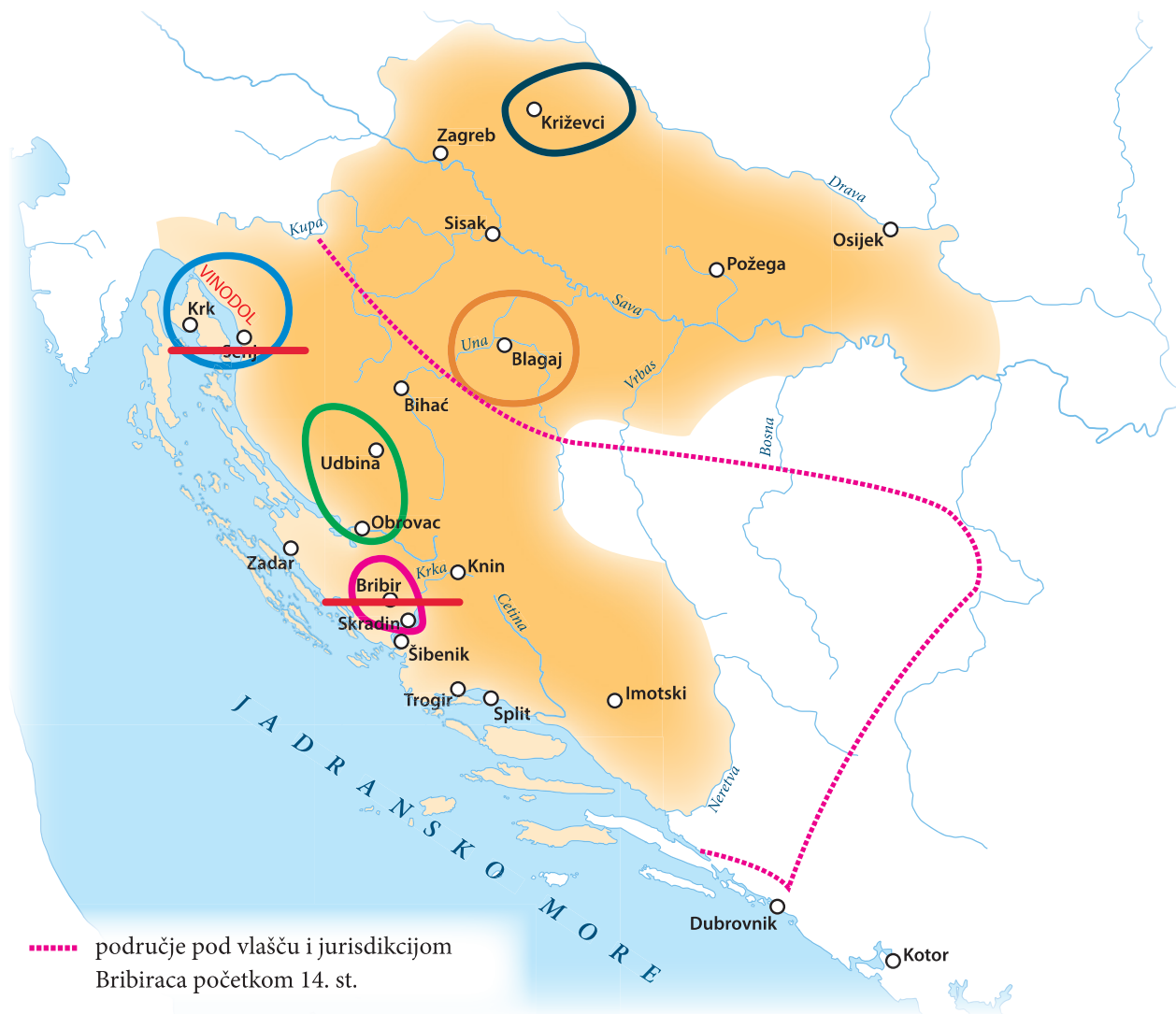
A

O = U

Rješenje: kondura

Odnos hrvatskog plemstva i vladara

1. Sljedeće zadatke riješi uz pomoć iz udžbenika.

Za svaki od sljedećih dijelova Hrvatske napiši plemićku obitelj koja je u njemu imala svoje posjede.

Hrvatsko primorje

Frankapani

Dalmacija

Šubići

Banovina

Babonići

Lika Kurjakovići

sjeverozapadna Hrvatska Gisingovci

Utvrđama iz lijevog stupca pridruži plemićke obitelji iz desnog stupca. Koristi različite boje.

<u>Skradin</u>	<u>Gisingovci</u>
<u>Blagaj</u>	<u>Frankapani</u>
<u>Križevci</u>	<u>Šubići</u>
<u>Udbina</u>	<u>Babonići</u>
<u>Senj</u>	<u>Kurjakovići</u>

Na zemljovidu crvenom bojom podcrtaj središte obitelji Šubić, a plavom bojom grad iz kojeg su svoje širenje započeli Frankapani.

Koja je hrvatska plemićka obitelj imala svoje posjede na području Bosne?

Posjede na području Bosne imala je obitelj Šubić

2. Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna zaokruži NE. Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravnu tvrdnju.

Nakon pobjede u Bitki kod Bliske Karlo I. učvrstio je svoju vlast u Hrvatskoj DA – **NE**

Karlo I. nije učvrstio svoju vlast u Hrvatskoj, jer su posjede Šubića zauzeli drugi hrvatski plemići

Najviše koristi od slabljenja Šubića imao je kralj Karlo DA – **NE**

Najviše koristi od Slabljenja Šubića imala je Venecija

3. Dopuni sljedeće rečenice.

Hrvatsko plemstvo bilo je najjače na području južno od rijeke Kupe.

Sjedište plemićke obitelji Šubić bilo je u Bribir u zaleđu Šibenika.
(upisati naziv utvrde)

Krčki su se knezovi od 15. stoljeća nazivali Frankapani.

Na području današnje Banovine uzdigli su se plemići iz obitelji Babonić.

4.

Odgovori na sljedeća pitanja.

Kad su Šubići doživjeli vrhunac svoje moći? Vrhunac svoje moći Šubići su doživjeli kr. 13. i poč. 14. st.

Navedi obilježja koja pokazuju moć Pavla I. Šubića.

Pavao I. Šubić svojoj vlasti podvrgnuo sve hrvatske velikaše i dalmatinske gradove, osim Zadra

Vojnim pohodima proširio vlast na područje Neretvanske kneževin, Bosnu i dio Huma

Objasni kako su prijestolni sukobi pogodovali usponu i jačanju Pavla Šubića.

Dinastički sukobi između Anžuvina i Arpadovića pomogli su jačanju Pavla Šubića.

Navedi titulu kojom se kitio Pavao I. Šubić.

Mogao se slobodno nazvati " ban Hrvata i gospodar Bosne".

5.

Zaokruži slova ispred vojski koje su sudjelovale u Bitki kod Bliske (tri su odgovora točna).

a) vojska Žigmunda Luksemburškog

☒ b) vojska Karla I.

c) vojska Ludovika I.

☒ d) vojska Mladena II.

e) vojska Pavla I. Šubića

☒ f) vojska hrvatskih plemića

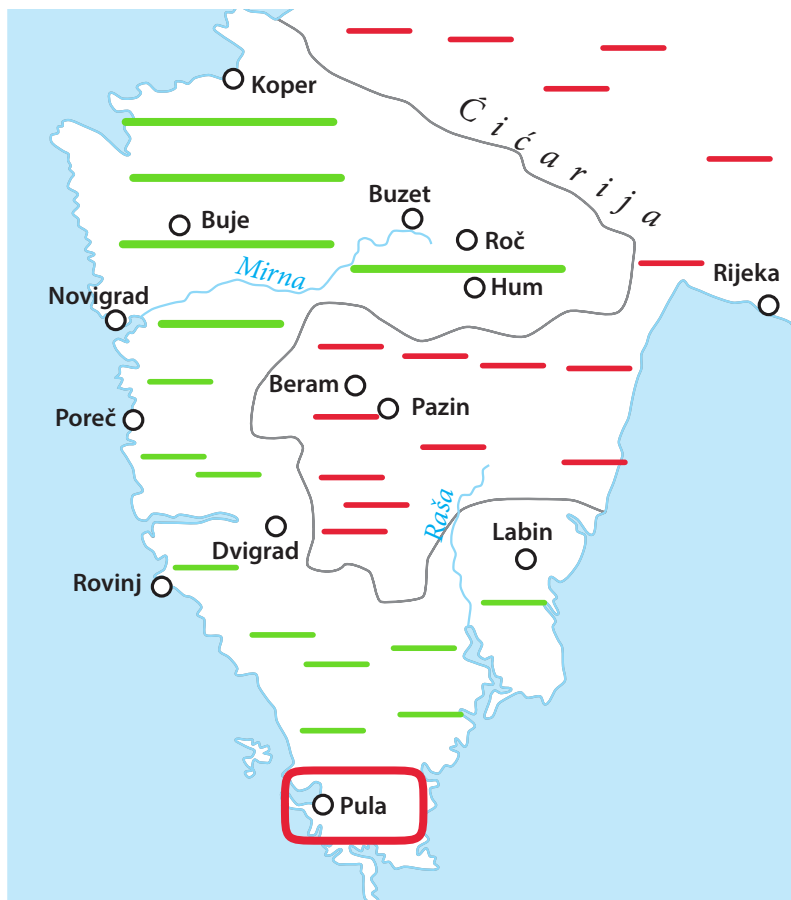
ISTRA U SREDNJEM VIJEKU

1. Objasni kako je bizantska vlast utjecala na razvoj Istre i njezinih gradova.

Pod zaštitom Bizanta istarski su se gradovi mogli nesmetano razvijati, a Bizant je gradio razne vjerske objekte u Istri, od kojih je najpoznatija Eufrazijeva bazilika u Poreču.

2. Sljedeće zadatke riješi na zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Zeleno oboji područje Istre pod vlašću Venecije.

Crveno oboji područje Istre pod vlašću Habsburgovaca.

Okomitim crtama iscrtkaj područja u kojima su živjeli Romani.

Vodoravnim crtama iscrtkaj područja u kojima su živjeli Slaveni.

Zaokruži najznačajniju istarsku komunu.

3. Promotri sljedeću sliku te odgovori na pitanja.

Napiši naziv ove slike. Ples mrtvaca

Pokušaj protumačiti zašto slika nosi taj naziv.

Individualan odgovor

Tko je njezin autor? Autor slike je Vincet iz Kastva

Gdje se nalazi ta slika? Slika se nalazi u crkvi sv. Marije na Škrinama u Bermu

4. Riješi rebus i dobit ćeš ime mjesta u kojem je pronađen jedan od glagoljskih natpisa s područja Istre.

’ ’ ’ ’

’

Rješenje: Plomin

5. Riješi križaljku.

			1.	I	S	T	A	R	S	K	I	Z	A	V	O	D						
2.	G	R	O	D	S	E	L	S	K	I	U	L	O	M	A	K						
			3.	J	U	S	T	I	N	I	J	A	N									
			4.	E	U	F	R	A	Z	I	J	E	V	A	B	A	Z	I	L	I	K	A
			5.	P	A	Z	I	N														

- Jedan od najstarijih pravnih dokumenata kojim su uređene granice između istarskih feudalnih gospodara.
- Jedan od najstarijih glagoljskih spomenika s područja Istre.

- Bizantski car iz 6. st., proširio vlast Bizanta na Istru.
- Bazilika u Poreču pod zaštitom UNESCO-a.
- Grad u Istri, središte Pazinske knežije.

Najveći hrvatski poluotok. Nalazi se na sjevernom dijelu Jadrana. Simbol mu je koza.

Istra

8. SREDNJOVJEKOVNA BOSNA

1. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (**dvije su tvrdnje netočne**). Na prazne crte upiši točne tvrdnje umjesto netočnih.

- ☒ a) Bosna u 10. stoljeću obuhvaća područje od Drine do Une.
b) Bosna je u srednjem vijeku bila pod velikim utjecajem hrvatskih i srpskih vladara.
c) Bosanski vladari održavali su dobre odnose sa susjedima.
d) Bosanski su vladari u početku nosili titulu bana.
☒ e) Krajem 13. stoljeća dijelovima Bosne zavladała je obitelj Frankapan.

TOČNE TVRDNJE:

1) Bosna u 10. st. obuhvaća područje oko izvora Bosne

2) Krajem 13. st. Bosnom je zavladała obitelj Šubić

2. Kronološki posloži sljedeće događaje iz bosanske povijesti tako da na prazne crte upišeš odgovarajuće redne brojeve (od 1. do 4.).

Šubići vladaju Bosnom	<u>2.</u>
ban Kulin sklapa ugovor s Dubrovčanima	<u>1.</u>
Bosna postaje kraljevstvo	<u>4.</u>
Stjepan Kotromanić zauzima dijelove hrvatske obale	<u>3.</u>

3. Koji je glavni razlog slabljenja Bosne nakon Tvrtkove smrti?

Glavni razlog slabljenja Bosne nakon Tvrtkove smrti bili su međusobni sukobi bosanskih velikaša

4. Među sljedećim bosanskim vladarima plavo oboji prvog bosanskog kralja, a crveno posljednjeg bosanskog vladara.

Tvrtko I.

Stjepan II.

Stjepan Dabiša

Kulin

Stjepan Tomašević

Matej Ninoslav

5. Pročitaj povijesni izvor i odgovori na pitanja.

(...) Carski je šator bio razapet na granici Bosne. Prethodnica turske pobjedonosne vojske stiže pred grad Bobovac, koji je najistaknutiji grad zemlje Bosne. Ali usprkos njegovoj velikoj jačini i neosvojivosti, božjom pomoći carske vojskovođe otvoriše mu kapije tako lako kao što jutarnji povjetarac lako otvara nježne pupoljke. Osvajanje ovoga grada bio je povod da su nevjernici [kršćani] predali i ključeve grada Visokog i još mnogih drugih gradova.

Što misliš, tko je napisao ovaj tekst: kršćanski ili turski pisac? _____

Ovaj tekst napisao je Turski pisac.

Zbog čega si došao/došla do tog zaključka?

Pisac slavi pobjedonosnu tursku vojsku.

Koje se utvrde bosanskog kraljevstva spominju u tekstu? Bobovac i Visoko

6. Dopuni sljedeće rečenice.

Naučavanje suprotno nauku Katoličke Crkve naziva se hereza

Bosanski krivovjerci nazivali su se krstjani

Organizacija bosanskih krivovjeraca nazivala se Crkva bosanska

7. Navedi glavni razlog iz kojeg Crkva nije uspijevala suzbiti krivovjerje u Bosni.

Glavni razlog zbog kojeg Crkva nije uspijevala suzbiti krivovjerje u Bosni bio taj što su krivovjerci imali podršku bosanskih vladara.

8. Dopuni sljedeće rečenice.

U Bosnu su stizali graditelji iz dalmatinskih gradova

Hrvojev misal napisan je glagoljicom

(upisati naziv pisma)

Nadgrobni spomenici srednjovjekovne Bosne zovu se stećci

9. Riješi rebus.

HR

EV

N = V

L

Rješenje:

Hrvojev misal

III. CRKVA I KRŠĆANSTVO U SREDNJEM I RANOM NOVOM VIJEKU

9. KRISTIJANIZACIJA EUROPE I HRVATSKE. ULOGA BENEDIKTINACA

Kršćanstvo – temelj srednjovjekovne Europe

1. Objasni zašto su vladari germanskih država prihvaćali i širili kršćanstvo.

Germanski vladari uvidjeli su da bi im prihvaćanje kršćanstva pomoglo potporu od strane stare aristokracije koja im je mogla biti od pomoći u učinkovitom upravljanju državom

2. Odgovori na sljedeća pitanja.

Objasni pojam *misionar*.

Misionari su kršćanski propovjednici koji su nekršćanskim narodima propovijedali Riječ Božiju

Istraži i pronađi primjere djelatnosti misionara u današnje vrijeme. Svojim riječima opiši jedan takav primjer.

Individulani odgovor

3. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (**dvije su tvrdnje netočne**). Na prazne crte upiši točne tvrdnje umjesto netočnih.

- ☒ a) Tijekom čitavog srednjeg vijeka papa je surađivao s bizantskim carevima.
- ☐ b) Bizantski carevi nastojali su papinstvo podvrgnuti svom utjecaju.
- ☒ c) Papinska Država osnovana je uz pomoć bizantskih vladara.
- ☐ d) Slabljenjem Karolinga papinstvo je potpalo pod utjecaj rimskih plemićkih obitelji.

TOČNE TVRDNJE:

- 1. Papa je samo u početku bio dobar s bizantskim carevima, kasnije se približio franačkim vladarima
- 2. Papinska država osnovana je uz pomoć franačkih vladara

4. Pozorno promotri sljedeću sliku te odgovori na pitanja. Slika prikazuje prijenos tijela sv. Marka u Veneciju.

Koliko je osoba prikazano na slici?

Na slici je prikazano deset osoba.

Opiši odjeću u koju su obučene osobe na slici.

Osobe na slici obučene su u haljine. Ne vidi se razlika između muške i ženske odjeće

U čemu se odjeća osoba sa slike razlikuje od današnje odjeće?

Današnji muškarci ne nose haljine, osim za vrijeme vjerskih obreda

Na slici zaokruži osobu koja, prema tvom mišljenju, predstavlja sv. Marka.

Promisli i zaključi tko su dvije osobe u središnjem dijelu slike. Obrati pritom pažnju na štapove koje nose.

Individualan odgovor

5. Među sljedećim gradovima zaokruži dva najvažnija hodočasnička odredišta u srednjem vijeku.

Zadar

☒ Rim

Pariz

London

Carigrad

☒ Jeruzalem

6. Odgovori na sljedeća pitanja.

Što je hodočašće?

Hodočašće je putovanje motivirano vjerskim razlozima

Istraži i pronađi nekoliko mjesta hodočašćenja danas.

Individualan odgovor

a) cijeli dan radili su u samostanskom vrtu
b) prepisivali su stare knjige
c) čitav dan molili su u samostanskoj kapeli
d) osnivali su škole.

10

9. Riješi križaljku.

				1.	B	E	N	E	D	I	K	T	I	N	A	C
2.	C	R	K	V	E	N	I	R	A	S	K	O	L			
3.	M	I	S	I	O	N	A	R	I							
				4.	M	U	Č	E	N	I	C	I				
				5.	R	A	D	I								
				6.	S	K	R	I	P	T	O	R	I	J		
				7.	P	O	K	R	Š	T	A	V	A	NJ	E	
				8.	P	A	T	R	I	J	A	R	H			

1. Pripadnik crkvenog reda koji je osnovao sv. Benedikt, živi u radu, šutnji i molitvi
2. Razlaz između pape i patrijarha 1054.
3. Navještauju vjeru, bave se dobrotvornim i odgojnim radom: podižu škole i bolnice.
4. Ubijeni su tijekom razdoblja progona Crkve, štiju ih kao svetce zaštitnike.
5. Osnovno pravilo benediktinskog reda jest moli i
6. Prostorija u samostanu u kojoj su se ručno prepisivale i ukrašavale knjige.
7. Preobraćenje pojedinca ili većeg broja osoba na kršćanstvo, širenje kršćanstva.
8. Naziv za crkvenog poglavara u Bizantskom Carstvu.

Benedikt

53

Crkva u Hrvata

1. Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna zaokruži NE. Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravnu tvrdnju.

Hrvati su u Dalmaciju doselili kao kršćani. DA - ☒ NE

U vrijeme doseljenja Hrvati su još uvijek vjerovali u više bogova

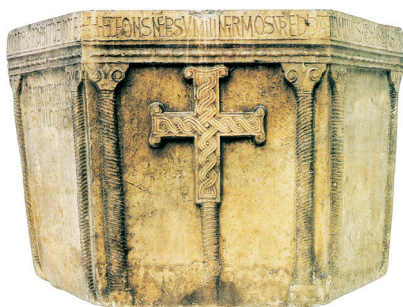
Svi Hrvati odjednom su prešli na kršćanstvo DA - ☒ NE

Prihvatanje kršćanstva teklo je presporo, mnogi se nisu mogli odreći svojih starih vjerovanja

Najveći dio Hrvata pokršten je nakon franačkog zauzimanja Hrvatske ☒ DA - NE

Pokazatelj pokrštavanja bile su nove crkve, izgrađene tijekom 9. stoljeća ☒ DA - NE

2. Na fotografijama su dva važna izvora o pokrštavanju Hrvata. Pored svakog od njih napiši koji je to izvor i kojoj vrsti povijesnih izvora pripada.

naziv izvora Višeslavova krstionica

vrsta izvora materijalni

naziv izvora Kadionoca iz Stare Vrljke

vrsta izvora materijalni

3. Dopuni sljedeće rečenice.

U rimsko doba sve dalmatinske biskupije bile su podređene nadbiskupu u Saloni.

Prva biskupija na području pod vlašću hrvatskog vladara osnovana je sredinom 9.st.

st. u Ninu. Njezin se biskup nazivao „Grgur”.

(upisati grad)

7.

Ž = N; A = E

Rješenje: Rižinice

8.

1.			G	L	A	G	O	LJ	I	C	A		
2.	M	E	T	R	O	P	O	L	I	T			
3.			G	R	Č	K	I						
4.	B	O	G	O	S	L	U	Ž	J	E			
5.		C	R	K	V	E	N	I	S	A	B	O	R

1. Najstarije slavensko pismo nastalo polovinom 9. stoljeća.
2. Biskup koji je po časti nadređen ostalim biskupima neke pokrajine; nadbiskup.
3. Službeni jezik Bizantskog Carstva.
4. Čin služenja Bogu, služba Božja, sveta misa.
5. Zasjedanje visokih crkvenih dužnosnika radi razmatranja nekih pitanja.

Ninski biskup, sudjeluje na crkvenim saborima u Splitu 925. godine: Grgur

Crkva u srednjem vijeku

1. Među sljedećim odrednicama zaokruži **dvije** koje pokazuju povlašteni položaj Crkve u srednjovjekovnom društvu.

a) velik broj stanovništva redovito je nedjeljom išao u crkvu

☒ b) crkvene osobe nisu plaćale poreze

c) vladari su gradili domove za siromašne svećenike

☒ d) Crkva za svoje zemljišne posjede nije plaćala poreze

2. Crkveni su posjedi u srednjem vijeku veličinom nadmašivali čak i vladareve posjede. Istraži kakav je danas posjedovni (imovinski) položaj Crkve u Hrvatskoj. Napiši kratak sastavak o tome.

Individualan odgovor

3. Objasni značenje sljedećih pojmova.

KRIVOVJERJE je naučavanje suprotno naučavanju Katoličke crkve

INKVIZICIJA je crkveni sud koji je sudio krivovjercima

4. Dopuni sljedeće rečenice.

Početak 13. st. osnovana su dva nova crkvena reda: franjevci i

dominikanci. Zbog njihova načina djelovanja ta dva reda

zajedničkim imenom nazivamo i prosjački redovi.

5. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (dvije su tvrdnje netočne). Na prazne crte upiši točne tvrdnje umjesto netočnih.

- a) Prosjački redovi služili su siromašnima.
- ☒ b) Svoje samostane prosjački redovi grade daleko izvan grada.
- ☒ c) Prosjački redovi živjeli su isključivo od rada drugih.
- d) Prosjački redovi bili su obrazovani te su podučavali ljude i otvarali škole.

TOČNE TVRDNJE:

- 1) Prosjački redovi samostane grade unutar gradskih zidina kako bi bili što bliže vjernicima
- 2) Prosjački redovi od vlastitog rada i milostinje vjernika

6. Pojmove iz prvog stupca poveži s objašnjenjima iz drugog stupca tako da na prazne crte upišeš odgovarajući redni broj. Koristi različite boje.

<u>hospiciji</u>	<u>ustanove za zbrinjavanje napuštene djece</u>
<u>nahodišta</u>	<u>ustanove za zbrinjavanje oboljelih od gube</u>
<u>leprozoriji</u>	<u>udruga vjernika</u>
<u>bratovštine</u>	<u>ustanove za bolesne, putnike i siromašne</u>

7. Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna zaokruži NE. Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravne tvrdnje.

Crkva je tijekom srednjeg vijeka bila glavni nositelj razvoja kulture i znanosti ☒ DA – NE

Prve škole u srednjovjekovnoj Europi osnivale su gradske vlasti DA – ☒ NE

Prve škole u srednjovjekovnoj Europi osnivala je crkva

Studenti su sami plaćali svoje školovanje ☒ DA – NE

Prvo europsko sveučilište osnovano je u Bologni ☒ DA – NE

Prvo hrvatsko sveučilište osnovano je u Zagrebu DA – ☒ NE

Prvo hrvatsko sveučilište osnovano je u Zadru

8. Riješi rebus.

???

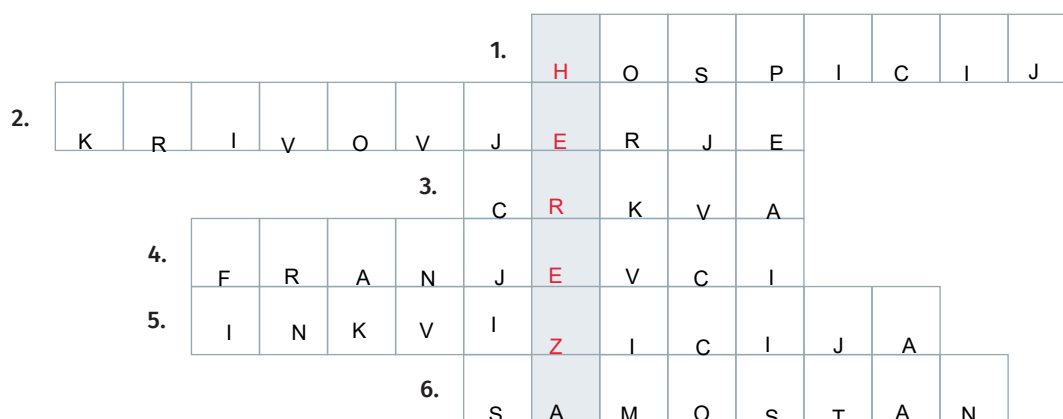
I

L = C

Rješenje: Inkvizicija

9. Riješi križaljku.

1. Ustanova namijenjena zbrinjavanju siromašnih i njezi bolesnika.
2. Naučavanje suprotno službenom nauku Katoličke Crkve.
3. Kršćanska bogomolja.

4. Pripadnici reda sv. Franje Asiškog.
5. Crkveni sud za istragu i kažnjavanje krivovjernika.
6. Ustanova u kojoj po utvrđenim pravilima žive redovnici ili redovnice.

Koji je drugi naziv za krivovjerje? hereza

Crkva između reformacije i protureformacije

1. Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna, zaokruži NE. Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravnu tvrdnju.

Sve crkvene osobe završile su visoke crkvene škole DA – ☒ NE

U ovom razdoblju veliki dio svećenstva potjecao je iz plemstva i nisu završili crkvene škole

Visoki crkveni dužnosnici često su potjecali iz redova visokog plemstva ☒ DA – NE

U Crkvi je bilo prisutno podmičivanje i kupovina crkvenih službi. ☒ DA – NE

Vjernici su bili zadovoljni stanjem u Crkvi. DA – ☒ NE

Vjernici nisu bili zadovoljni stanjem u Crkvi, tražili su promjene

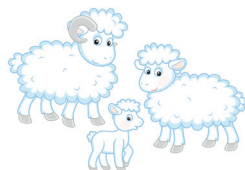
2. Analiziraj i objasni zašto su reformacijski pokret podržali različiti slojevi društva.

Plemići	Građani	Seljaci
nadaju se da će se domoći crkvenih posjeda	sviđjala im se ideja o Crkvi kojom bi oni upravljali.	nadaju se ukidanju društvenih nepravdi

3. Među sljedećim potezima zaokruži one koje je poduzela Katolička Crkva kako bi ojačala svoj položaj.

- ☒ a) Svećenici su morali završiti školu...
b) Vjernici su morali plaćati oprost od grijeha...
☒ c) Tiskane su knjige za poduku u vjeri...
d) Vjernici su morali izgraditi crkvu sv. Petra u Rimu...

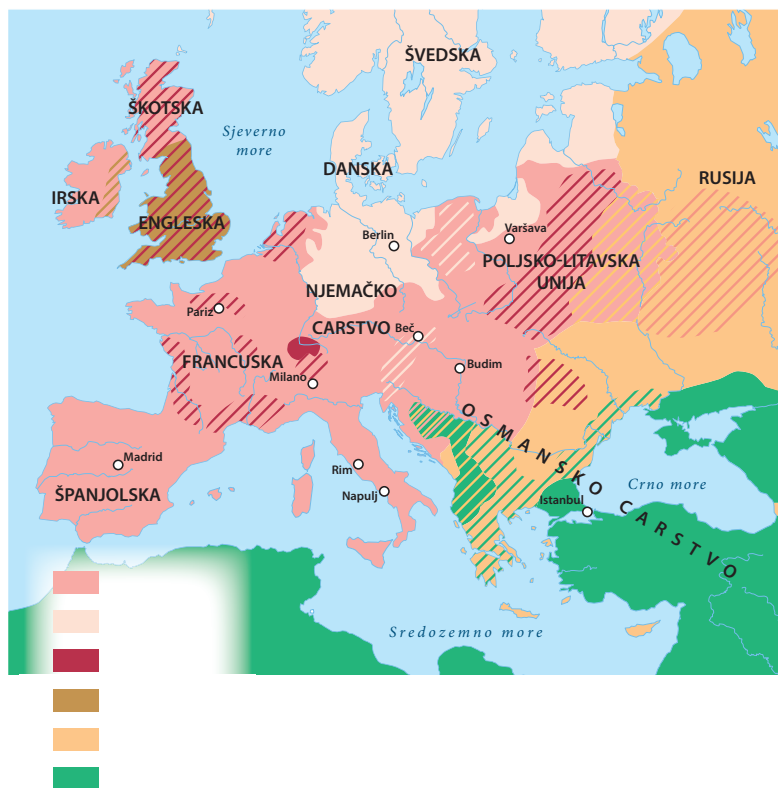
4. Riješi rebus i odgovori na pitanja.

Rješenje: Isusovci

E = I

5. Sljedeće zadatke riješi na zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Koje su zemlje nakon reformacije bile:

a) pretežno katoličke

Poljska, Irska, Austrugarska

b) pretežno protestantske?

Škotska, Danska

U kojim su zemljama zajedno živjeli:

a) katolici i protestanti

Francuska, Škotska

b) katolici, pravoslavci i muslimani?

Rusija, Osmansko Carstvo

6. Analiziraj Tridesetogodišnji rat tako da popuniš tablicu.

	Tridesetogodišnji rat	
Razdoblje u kojem se vodi	1618. - 1648.	
Sukobljene strane	protestanti	katolici
Koje države ratuju i na kojoj sukobljenoj strani?	Danska, Švedska	Habsburgovci
Koji je ishod rata?	neodlučan	
Odredbe Vestfalskog mira	Vestfalskim mirom okončano je razdoblje vjerskih ratova.	

IV. DRUŠTVO SREDNJEG I RANOG NOVOG VIJEKA

10. GOSPODARSTVO NA SREDNJOVIJEKOVNOM I RANONOVOVJEKOVNOM VLASTELINSTVU

Feudalni posjed i feudalni odnosi

1. Pojmove sa sljedećeg popisa pravilno upiši na prazne crte.

feud, senior, tlaka, vazal

- _____ **tlaka** _____ radna obaveza seljaka na imanju feudalca
- _____ **feud** _____ zemljišni posjed
- _____ **senior** _____ osoba koja pruža zaštitu i daje zemljišni posjed
- _____ **vazal** _____ osoba koja obećava vjernost i vojnu službu

2. Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna, zaokruži NE. Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravne tvrdnje.

Feudalizam se razvio u Rimu, odakle se proširio po čitavoj Europi **DA** - **NE**

Feudalizam se razvio u Franačkoj, odakle se proširio po čitavoj Europi

Plemići su feude dobivali u nasljedno vlasništvo **DA** - **NE**

Kraljevi vazali nisu smjeli imati svojih vazala **DA** - **NE**

Kraljevi vazali imali su svoje vazale među srednjim i nižim plemstvom.

Svi su plemićki posjedi bili jednake veličine **DA** - **NE**

Plemićki su se posjedi razlikovali svojom veličinom

3. Među sljedećim obilježjima izdvoji **dva** zbog kojih je obrada zemlje do 10. stoljeća bila primitivna i zaostala.

- a)** nije se upotrebljavalo gnojivo
- b) zemlja je obrađivana željeznim plugom
- c)** zemlja je obrađivana drvenim plugom
- d) zemlja je obrađivana strojno

4. Pročitaj povijesni izvor te odgovori na pitanja.

Obećашe da će tu zemlju i vinograde svake godine dobro obrađivati u pravo godišnje doba, kako je pohvalno i korisno dobrom težaku, prema običaju grada Trogira, da će svake godine brati u njemu grožđe i od sveg vina koje dobiju od tog vinograda, da će istom Črni dati polovicu i dopremiti mu do mora, sve na svoj trošak. I od voća obećашe istom Črni dati polovicu i dopremiti u njegovu kuću u Trogiru. Druga polovica vina, a tako i voća ima pripasti težacima za njihov trud.

(Dio jednog feudalnog ugovora iz 1272.)

O kojem je dijelu Hrvatske ovdje riječ? U tekstu je riječ o Trogiru i njegovoj okolici

Kako se zove gospodar? Gospodar se zove Črne

Koje su obaveze težaci prihvatili? Težaci su se obvezali da će obrađivati gospodarevu zemlju u okolici Trogira i davati mu polovinu prihoda

Jesu li te obveze teške? Individualan odgovor

5. Analiziraj obaveze kmetova tako da popuniš sljedeći grafički prikaz.

6. Kako se napredak u poljoprivredi odrazio na broj stanovnika u Europi?

Uslijed napretka poljoprivrede broj europskog pučanstva udvostručio se u razdoblju od 10. - 14. stoljeća

7. Riješi rebus.

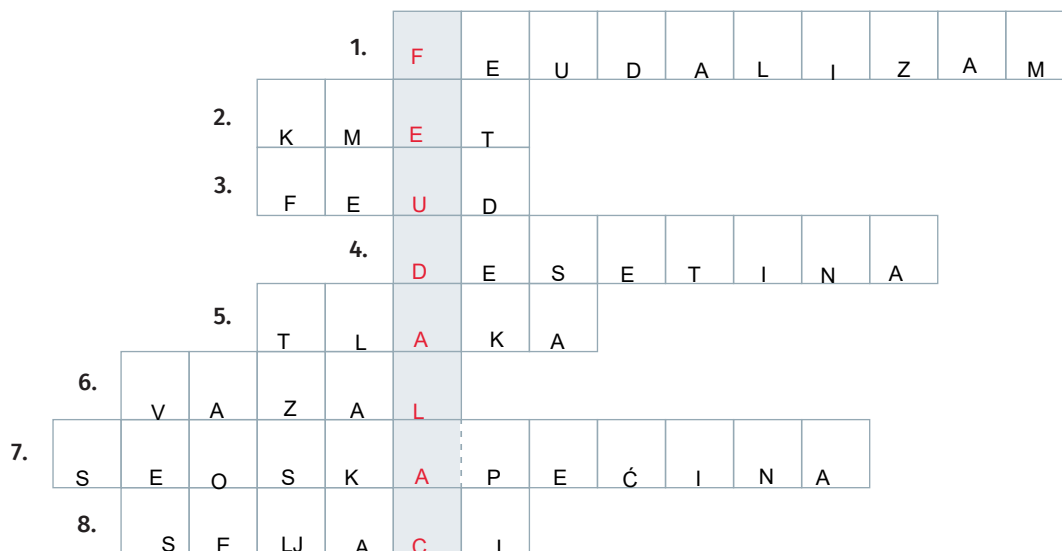
2'

Rješenje: Kmet

8. Objasni zbog čega su slobodni seljaci tražili zaštitu plemića.

Individualni odgovor

9. Riješi križaljku.

1. Naziv za novi društveni sustav koji se razvija u Franačkoj tijekom ranog srednjeg vijeka.
2. Zavisni obrađivač zemlje.
3. Naziv za zemljišni posjed koji su vazali dobivali na ime vjerne službe.
4. Obaveza seljaka prema Crkvi.
5. Kmetška obaveza obrađivanja zemlje gospodara.
6. Kralju priseže na vjernost, pomaže mu savjetom i vojskom.
7. Zajednica u koju su na selu okupljeni seljaci.
8. Žive na selu, u početku su slobodni.

Vlasnik feuda, kraljev vazal naziva se Feudalac.

1. Opiši odnos kralja i feudalca.
2. Zamisli da si ti kralj. Izradi i napiši popis obaveza koje bi nametnuo/nametrnula svom feudalcu.

Individualan odgovor

11. SREDNJOVJEKOVNO DRUŠTVO – GRAĐANIN, PLEMIĆ I SELJAK

Život u gradu

1. Istraži kako se danas naplaćuju pristojbe na uvezenu robu (carine). U sljedećoj tablici usporedi današnji način naplate s onim u srednjem vijeku.

Naplata pristojbi u srednjem vijeku	Naplata pristojbi danas
Ispred bedema na glavnom ulazu u grad, gradske su vlasti postavljale kontrolne točke i naplaćivale pristojbe	Individualani odgovor

2. Zaključi koja su bila negativna obilježja života u srednjovjekovnom gradu.

Individualan odgovor

3. U sljedećoj tablici usporedi položaj patricija i pučana. U poseban stupac upiši koje im je zajedničko obilježje.

Patriciji	Zajedničko obilježje	Pučani
Gradsko plemstvo, koje upravlja gradom sva je vlast u njihovim rukama.	Spadaju u slobodne građane	Slobodno stanovništvo grada koje ne pripada patricijima. Uskraćeno im je sudjelovanje u vlasti.

4. Izdvoji dvije vrste pučana. Potom objasni razliku među njima.

1) bogati pučani

2) siromašni pučani

Po čemu se razlikuju?

Bogati pučani su po bogatstvu i načinu života bili sličniji gradskom plemstvu nego ostalim pučanima. Od sredine 14. st. s njima su se stopili u novi društveni sloj.

Siromašni su pučani isključivo služili kao radna snaga, bez ikakvog utjecaja na zbivanja u gradu.

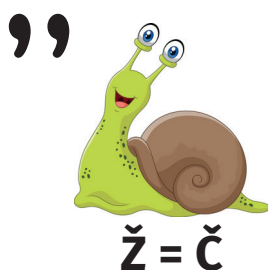
5. Riješi križaljku.

1. Društvena skupina u srednjovjekovnom gradu, slobodni građani kojima je uskraćeno sudjelovanje u vlasti.
2. Velika raskošno uređena zgrada kao prebivalište vladara, velikaša ili bogatog pojedinca.
3. Kupovanje i prodaja robe.
4. Mjesto rasonode građana u srednjem vijeku.
5. Čuvaju od upada neprijatelja u grad, pružaju građanima sigurnost.
6. Osobe koje se bave trgovinom.
7. Dajemo je iz milosrđa prosjaku.
8. Zgrada ili prostorija u kojoj zasjeda gradsko vijeće.

Pripadnika plemićkog staleža koji se ističe bogatstvom nazivamo patricij

6. Riješi rebus.

Rješenje: pučani

Život na selu

1. Sljedeće ilustracije pokazuju rad u srednjovjekovnom vinogradu. Prikazane radove posloži ispravnim redoslijedom tako da u kvadratiće upišeš odgovarajuće redne brojeve (od 1. do 4.).

2. Natuknice iz sljedećeg popisa rasporedi u ispravan stupac u tablici. Jednu natuknicu treba upisati u oba stupca.

obrađuju vlastito zemljište, obrađuju tuđe zemljište, daju podavanja gospodaru, plaćaju porez Crkvi i državi, mogu se slobodno seliti, ne mogu napustiti gospodarevo zemljište, gospodar ima sudsku vlast nad njima

Slobodni seljaci	Kmetovi
obrađuju vlastito zemljište plaćaju poreze Crkvi i Državi mogu se slobodno seliti	obrađuju tuđe zemljište daju podavanja gospodaru plaćaju porez Crkvi i Državi ne mogu napustiti gospodarevo zemljište gospodar ima sudsku vlast nad njima

3. Objasni u čemu je razlika između kmeta i težača.

Težak kao i kmet obrađuje gospodarevu zemlju, ali je osobno slobodan, a nije zavisen

4.

Navedi **dva** središta društvenog života u srednjovjekovnom selu.

1) crkva2) krčma

Istraži na kojim se mjestima i u kojim prigodama druže današnji seljaci u Hrvatskoj. Svojim riječima napiši o tome kratak sastavak.

Individualni odgovor

5.

Prema opisu iz udžbenika nacrtaj jednu srednjovjekovnu seosku kuću.

Individualni odgovor

6.

Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna zaokruži NE. Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravne tvrdnje.

Seljaci su imali puno domaćih životinja pa su često jeli meso DA – **NE**

Seljaci su se hranili nekvalitetno. Uglavnom su jeli žitarice, a mesu su jeli vrlo rijetko

Seljaci su osim vode pili pivo i vino **DA** – NE

Seljaci su se kvalitetno oblačili jer su sami kod kuće proizvodili odjeću DA – **NE**

Seljaci su se oblačili vrlo oskudno, uglavnom odjećom od grubog platna i životinskih koža

Neka od seoske djece odlazila su u grad, gdje su radili kao posluga **DA** – NE

Život plemića i vitezova

1. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (**tri su tvrdnje netočne**). Na prazne crte upiši točne tvrdnje umjesto netočnih.

- ☐ a) Svaki plemićki rod sačinjavala je jedna obitelj, a članovi roda nisu bili dužni pomagati jedni drugima.
- b) Plemići su svoje slobodno vrijeme kratili sudjelovanjem na viteškim turnirima i lovom.
- ☐ c) Vitežom su mogli postati svi bez obzira na podrijetlo i stalež.
- ☐ d) Osnovni dio viteške ratne opreme činila je jednostavna vunena košulja.
- e) Osim glavnog dvoboja kopljima, na viteškom turniru su se priređivale i druge borbe poput mačevanja i gađanja lukom i strijelom.

TOČNE TVRDNJE:

- 1) Svaki plemićki rod činilo je više obitelji, a članovi roda bili su dužni pomagati jedni drugima
- 2) Vitezovi dolaze iz krigova višeg i nižeg plemstva
- 3) Osnovni di viteške opreme je mač i štit

2. Odgovori na sljedeća pitanja.

Navedi dvije moćne hrvatske velikaške obitelji.

- a) Šubići
- b) Frankapani

Objasni na koji su način te plemićke obitelji dobile svoj naziv.

Plemićke obitelji nazvale su se prema svojim posjedima. Šubići prema svom sjedištu u Bribiru
nazvali su se bibrskim knezovima, a Frankapani, prema otoku Krku kojim su vladali,
krčkim knezovima.

3. Odgovori na sljedeća pitanja.

Tko su bili trubaduri?

Trubaduri su zabavljači, koji putuju pjevaju pjesme o ljubavi i junačkim pothvatima

Istraži i pronadi postoje li i danas trubaduri.

Individualan odgovor

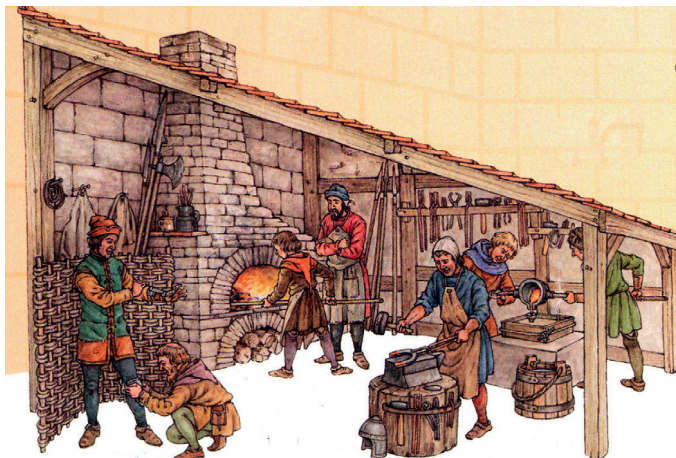
4. Prema opisu iz udžbenika nacrtaj srednjovjekovni viteški turnir. Posebnu pažnju obrati na vitešku opremu.

Individualan odgovor

12. USPON OBRTA, TRGOVINE I MANUFAKTURE. RAZVOJ GRADOVA

Obrt, trgovina i novac u srednjem vijeku

1. Promotri ilustraciju i odgovori na pitanja.

Zaključite kakva je radionica prikazana na ilustraciji.

Na ilustraciji je prikazana kovačka radionica

Navedi nekoliko proizvoda koji se proizvode u ovoj radionici.

Oklopi, štitnici, kacige, potkove, koplja

Izdvoji nekoliko alata koje koriste radnici u ovoj radionici.

Čekić, kliješta, hvataljke

Promisli i zaokruži osobu za koju smatraš da je glavni majstor u radionici.

Obrazloži svoj izbor.

Individualni odgovor

2. Istraži postoje li u blizini mjesta tvoga stanovanja neki obrti. Svojim riječima opiši čime se oni bave i što proizvode.

Individualni odgovor

3. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (**dvije su tvrdnje netočne**). Na prazne crte upiši točne tvrdnje umjesto netočnih.

- a) Cehovi su udruženja obrtnika.
☒ b) Svi su obrtnici bili u istom cehu.
c) Cehovi su propisivali mjere kojima se štitilo od nepravilnosti u izradi nekog proizvoda.
☒ d) Nakon smrti obrtnika sva njegova imovina pripala bi cehu.

TOČNE TVRDNJE:

- 1) Cehovi su se osnivali prema vrsti obrta. Tako su postojali cehovi kovača, zlatara, postolara ...
2) Nakon obrtnikove smrti cehovi su brinuli o njegovoj obitelji

4. Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna, zaokruži NE. Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravne tvrdnje.

Pljačkaški napadi Normana i Mađara ometali su trgovinu u ranom srednjem vijeku ☒ DA – ☐ NE

Najviše su zarađivali trgovci koji su robu dovozili iz Italije u Sloveniju DA – ☒ NE

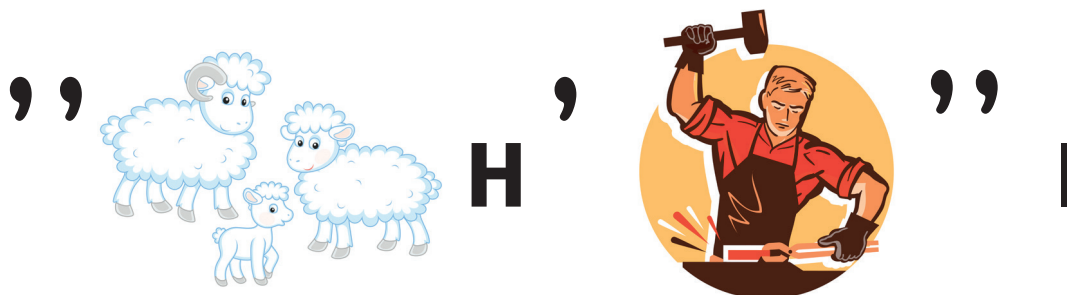
Najviše su zarađivali trgovci koji su robu dovozili s istoka.

Najviše robe prodavalo se na srednjovjekovnim sajmovima ☒ DA – ☐ NE

Najpoznatiji sajmovi održavani su u Italiji. DA – ☒ NE

Najpoznatiji sajmovi održani su u francuskim pokrajinama Flandriji i Champagnei

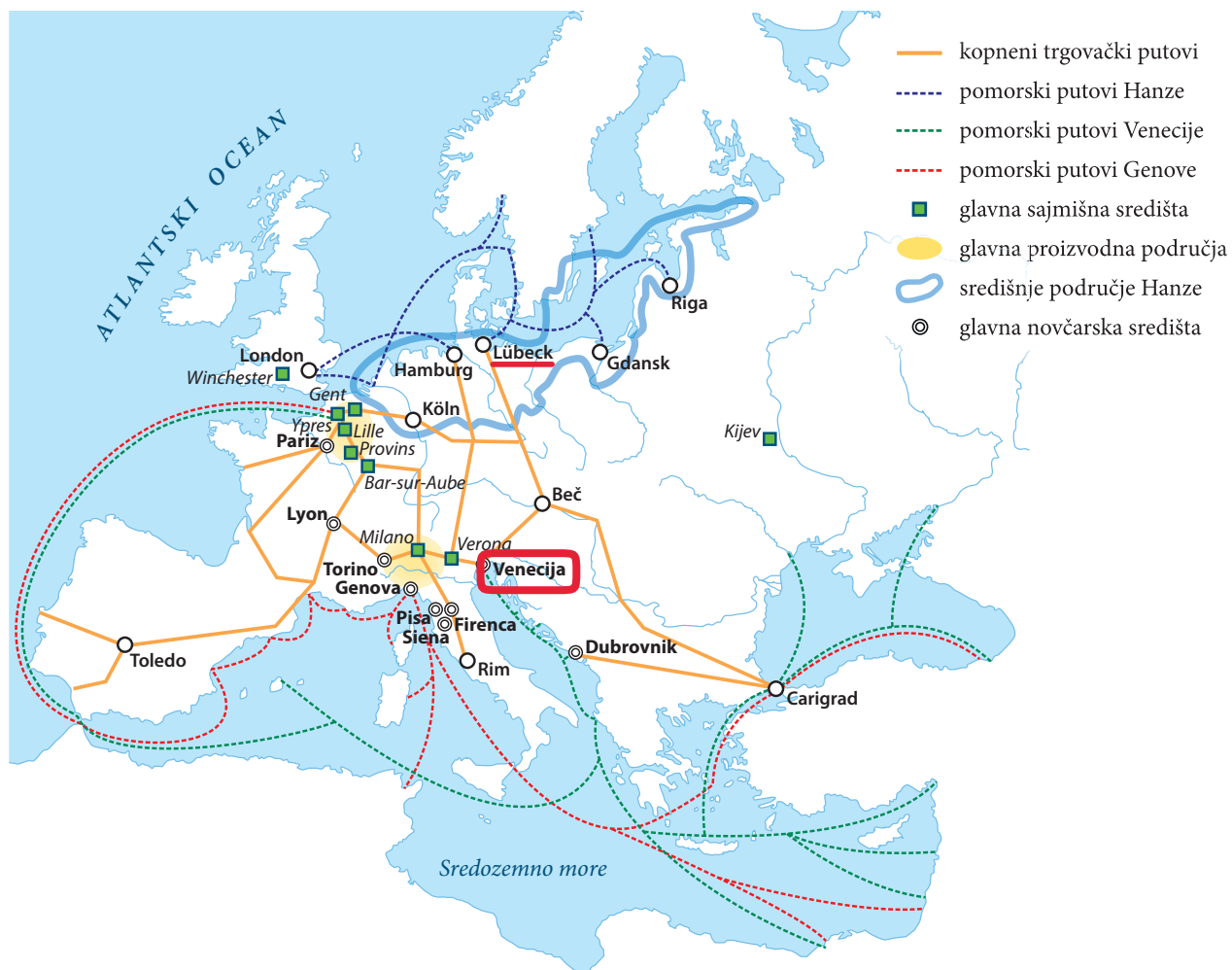
5. Riješi rebus.

Rješenje: cehovi

6.

Sljedeće zadatke riješi na slijepom zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Zaokruži vodeću sredozemnu trgovačku silu.

Podcrtaj grad koji je bio predvodnik Hanze.

Izdvoji tri današnje države u kojima su se nalazila glavna proizvodna središta.

a) Belgija

b) Nizozemska

c) Njemačka

U kojoj su se današnjoj državi nalazila vodeća novčarska središta?

Vodeća novčarska središta nalazila su se i Italiji

Istraži kakva je gospodarska situacija u spomenutim državama danas. Jesu li te države i danas predvodnice europskog gospodarstva?

Individualan odgovor

Porast stanovništva i razvoj gradova

1. Analiziraj uzroke zaostajanja europskog društva i gospodarstva od propasti Zapadnog Rimskog Carstva do kraja 10. stoljeća tako da popuniš sljedeću tablicu.

Uzroci zaostajanja	brojni ratovi, razaranja i pustošenja
Kako se zaostajanje očitovalo u svakodnevnom životu?	1. primitivna poljoprivreda, slab obrt i trgovina 2. nedostaju dostignuća rimske civilizacije
Kad dolazi do oporavka europskog društva i gospodarstva?	do oporavka dolazi od 1000. godine
Primjer oporavka	broj europskog pučanstva porastao je s 30 milijuna 1000. godine na oko 75 milijuna 1300. godine

2. Objasni tvrdnju da je grad od upravnog središta prerastao u gospodarsko središte.

Individualan odgovor

3. Odgovori na sljedeća pitanja.

Navedi tri položaja na kojima su se razvijali gradovi.

a) položaj na kojima su opstali gradovi iz rimskog razdoblja, osobito u Italiji

b) povoljan geografski položaj

c) osnovani gradovi na područjima na kojima do tad nisu postojali

Navedi dvije posljedice obnove i razvoja gradova.

a) procvat obrta i trgovine

b) značajan priljev stanovništva iz sela u gradove

4.

Među sljedećim odrednicama odaberi **dvije** koje pokazuju kako su se gradovi oslobodili vlasti feudalaca.

- ☒ a) novčanim otkupom
- b) građani su radili na feudalčevu imanju pa su zauzvrat dobili slobodu
- c) feudalčevom smrću gradovi su postajali slobodni
- ☒ d) sukobom s feudalcem

5.

Pozorno pročitaj sljedeći povijesni tekst te odgovori na pitanja

Mi čitav Kaptol stolne crkve blažene djevice Marije u Skradinu objavljujući (ovu ispravu) predajemo sjećanju svima koji će gledati ovu ispravu da su pred nas došli plemeniti muževi, građani skradinski (...) u svoje ime i u ime svih svojih sugrađana skradinskih, a s druge strane plemeniti muž po imenu Purcio pokojnog Strejmera, u ime gospodina bana Pavla zbog dogovora, stoga što građani rečenog grada bijahu dužni prema skradinskoj utvrdi (vršiti) neke službe, to jest držati straže ili čuvati (utvrdi), obrađivati vinograde i zemlje i nositi vodu, davati podvoze i činiti druge uobičajene službe. Želeći se osloboditi i biti slobodni od ovih i drugih (dužnosti), sastali su se (građani Skradina) sa spomenutim gospodinom banom i obvezali mu se godišnje i za vazda plaćati dvije tisuće libara;(...)

Nada Klaić, Izvori za hrvatsku povijest do 1526. godine (Zagreb: Školska knjiga 1972.), 178.

Na kojem je mjestu u Skradinu sastavljena ova isprava?

Isprava je sastavljena u crkvi Blažene Djevice Marije u Skradinu.

Izdvoji dvije strane koje u ovoj ispravi postižu dogovor.

Plemeniti muževi, građani skradinski s jedne strane, plemeniti muž po imenu Purcio pokojnog Strejmera u ime gospodina Pavla

Objasni sadržaj dogovora.

Kako bi se oslobodili od radnih obveza prema skradinskoj utvrdi, čiji je gospodar ban Pavao, građani skradina obvezali su se

da će banu zauzvarat plaćati dvije tisuće libara godišnje

6. Objasni značenje sljedećih pojmova.

KOMUNE neovisne gradske općine s vlastitom upravom i samoupravom

GRADSKE REPUBLIKE su slobodni gradovi koji su se osim feudalne vlasti uspjeli osloboditi i kraljevske vlasti

7. Izbaci uljeza. Na praznu crtu napiši zašto si ga izbacio/izbacila.

Venecija – Dubrovnik – Genova – ~~Zadar~~

Uljez je Zadar, jer je on bio gradska republika

8. Riješi rebus.

A

A = O; E = U

Rješenje: komuna

Razvoj gradova u hrvatskim zemljama

1. Dopuni sljedeće rečenice.

Samostalne gradske općine nazivaju se komune.

One se razvijaju u Dalmaciji i Istri.
(upisati dio Hrvatske) (upisati dio Hrvatske)

Na čelu gradskih općina bili su knezovi, koji su upravljali uz pomoć
gradskih vijeća.

Gradsko plemstvo naziva se patricijat.

Zakonici u gradskim općinama nazivaju se statuti.

2. Po uzoru na koje gradove su se razvijali gradovi u Dalmaciji i Istri?

Gradovi u Dalmaciji i Istri razvijali su se po uzoru na talijanske gradove

3. Navedi četiri područja koja su svojim propisima uređivali gradski zakonici.

- a) upravljanje gradom
- b) kažnjavanje različitih prijestupa
- c) način obrade zemlje
- d) obiteljski odnosi

4. Među sljedećim gradovima zaokruži dva najveća istočnojadranska grada.

Zadar

Trogir

Split

Dubrovnik

Šibenik

Hvar

Pula

5. Riješi rebus.

EC

Rješenje:

Gradec

6. Zaokruži slova ispred točnih odgovora (dva su točna odgovora).

Na koje se dvije skupine stanovništva dijelilo stanovništvo obalnih gradova?

- ☒ a) patriciji
- b) demos
- c) plebejci
- ☒ d) pučani

7. Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna, zaokruži DA, a ako je netočna, zaokruži NE. Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravnu tvrdnju.

Istočnojadranski gradovi od samog su početka bili nastanjeni hrvatskim stanovništvom. . DA – ☒ NE

U istočnojadranskim gradovima isprva su većinom bili romanizirani stanovnici, a tek kasnije u te gradove dolaze Hrvati

U hrvatskim obalnim gradovima uglavnom se govorilo latinskim i talijanskim jezikom. . . . ☒ DA – NE

Vlast u hrvatskim obalnim gradovima bila je u rukama pučana DA – ☒ NE

Vlast u hrvatskim obalnim gradovima bila je u rukama patricija

Svi pučani bili su siromašni DA – ☒ NE

8. Pročitaj tekst, a potom odgovori na pitanja.

2. Nadalje, ne treba da plaćaju carine ni na kojem mjestu unutar kraljevskih granica.
7. Građani pak neka slobodno biraju odakle god hoće gradskoga suca, kojega moraju predložiti nama na potvrdu i kojega mogu po svojoj volji mijenjati svake godine.
9. Nadalje određujemo da se održava u istom gradu svečani trg dva dana u sedmici, tj. u ponedjeljak i četvrtak, i da je osim toga svakog dana trg svakidašnji.
11. Nadalje su se isti građani dobrovoljno obvezali da će na svoj trošak utvrditi vrlo čvrstim zidom spomenuto brdo Gradec.
12. Za uzdržavanje građana koji stanuju na spomenutom brdu dali smo zemlju oko istog brda Gradeca (...)

Nada Klaić, Izvori za hrvatsku povijest do 1526 godine (Zagreb: Školska knjiga 1972.), 140-142.

O kojem je naselju riječ u tekstu? *U tekstu je riječ o naselju na brdu Gradec u današnjem Zagrebu*

Spomenuto naselje bilo je utvrđeno čvrstim zidom DA – ☒ NE

Građani će moći obrađivati i zemlju izvan gradskih zidina. ☒ DA – NE

Kako se potiče razvoj trgovine ovog naselja?

Trgovci ovog naselja oslobođeni su plaćanja poreza u cijelom kraljevstvu. Osim toga, u gradu se ponedjeljkom i četvrtkom održavaju svečani sajmovi, a svakim danom je redovni sajam.

Ispiši odredbu koja govori o gradskoj samoupravi.

Građani pak neka slobodno biraju odakle god hoće gradskog suca, kojeg moraju podložiti nama na potvrdu i kojeg mogu po svojoj volji mijenjati svake godine.

Ispiši odredbu koja upućuje na financijske troškove samih građana.

Nadalje su se isti građani dobrovoljno obvezali da će na svoj trošak utvrditi vrlo čvrstim zidom spomenuto brdo Gradec.

9. Odgovori na sljedeća pitanja.

Što su slobodni kraljevski gradovi?

Slobodni kraljevski gradovi su gradovi koji su od kralja dobili pravo na samoupravu, odnosno na slobodno biranje gradskog suca i upravu

Kako se zove dokument kojim je status slobodnog kraljevskog grada dobilo naselje na brdu

Gradecu u Zagrebu? Zlatna bula Bele IV.

Koji je grad u Hrvatskoj prvi dobio status slobodnog kraljevskog grada?

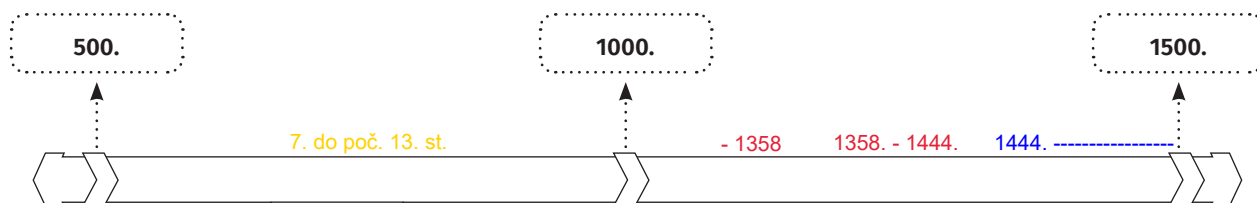
Prvi u Hrvatskoj status slobodnog kraljevskog grada dobio je Varaždin 1209.

13. DUBROVNIK

Dubrovnik – uspon do moćne Republike

1. Na vremenskoj crti kronološkim slijedom poredaj i označi razdoblja dubrovačke prošlosti. Svako razdoblje oboji onom bojom kojom je obojen okvir uz to razdoblje.

Mletačka vlast u Dubrovniku

Dubrovnik pod Ugarsko-Hrvatskim Kraljevstvom

Dubrovnik kao samostalna gradska republika

bizantska vlast u Dubrovniku

2. Pročitaj sljedeći povijesni izvor i odgovori na pitanja.

U ime Oca i Sina i Svetoga Duha. Ja, ban bosanski Kulin, prisizhem tebi kneže Krvašu i svim građanima dubrovačkim pravi prijatelj biti vama od sada do vijeka i pravi mir držati s vama i pravu vjeru dok sam živ. I svi Dubrovčani, koji hode po mojemu vladanju trgujući obećavam ih pravom vjerom i pravim srcem držati bez svake povrede; osim ako mi tko svojom voljom da poklon... Ja Radoje, banov pisar, pisah ovu knjigu banove povelje od rođenja Kristova tisuću i sto i osamdeset i devet leta, mjeseca kolovoza i dvadeset i deveti dan, na dan odrubljenja glave Ivana Krstitelja.

Tko je i kad napisao ovaj dokument?

Ovaj dokument napisao je pisar Radoje 29. kolovoza 1189.

Komu se bosanski ban Kulin obraća na početku teksta?

Ban Kulin obraća se Dubrovačkom knezu Krvašu i dubrovačkim građanima

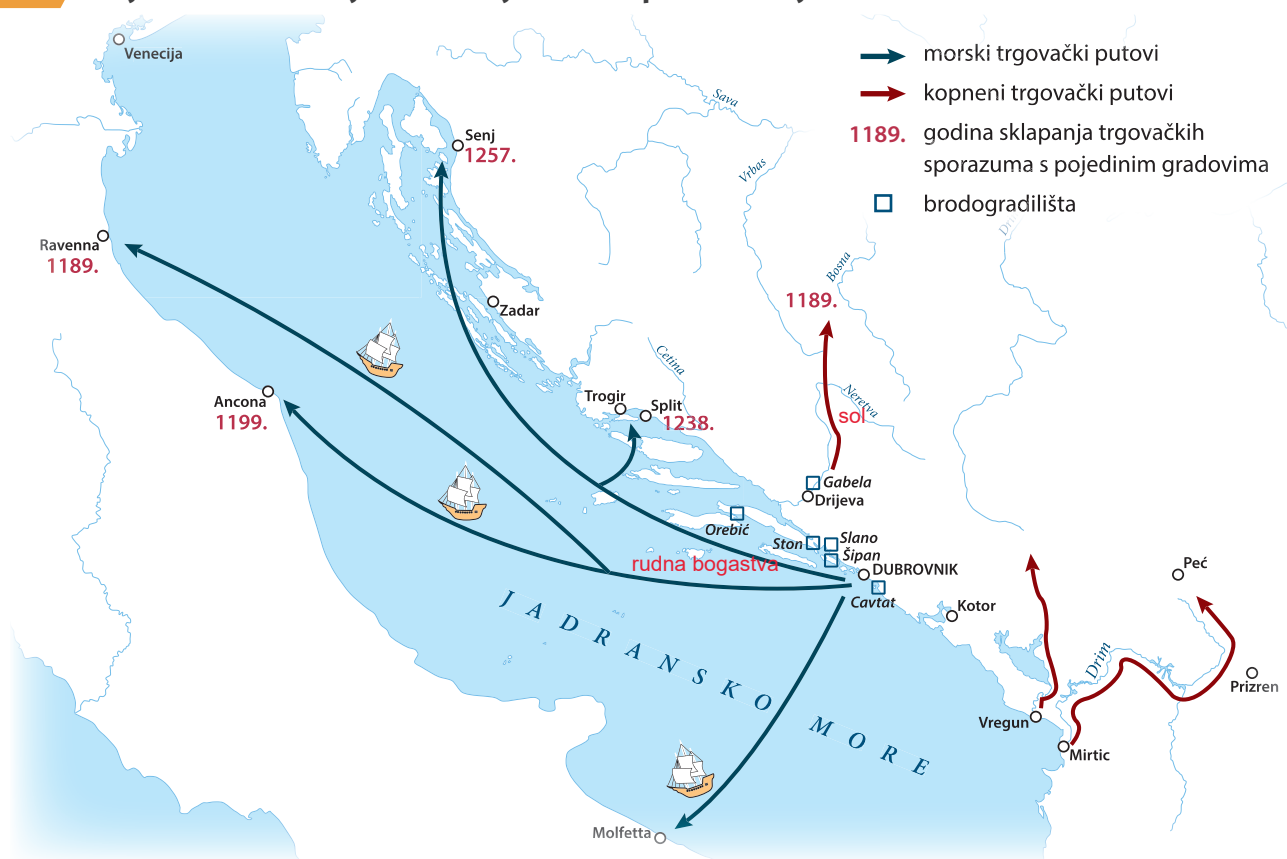
Što ban obećava Dubrovčanima?

Ban Dubrovčanima obećava mir, vjernost i trgovanje po njegovoj državi bez ikakve povrede

Je li tekst pisan u miroljubivom ili ratničkom duhu?

Tekst je pisan u miroljubivom prijateljskom duhu

3. Sljedeće zadatke riješi na zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Navedi dvije vrste trgovine koju su prakticirali Dubrovčani.

a) kopnena trgovina

b) pomprska trgovina

Navedi dvije luke u koje su Dubrovčani dovozili robu iz zaleđa.

a) Mirtic

b) Vregun

Uz strelice koje označavaju kopnenu trgovinu napiši jedan proizvod koji su Dubrovčani izvozili u zemlje u svom zaleđu.

Ucrtaj strelicu koja vodi iz zaleđa prema Dubrovniku. Na njoj napiši jedan proizvod koji su Dubrovčani uvozili iz zaleđa.

Navedi grad s kojim su Dubrovčani sklopili prvi trgovački ugovor. Molfetta

Navedi dva grada na hrvatskoj obali s kojima su Dubrovčani sklopili trgovačke ugovore.

a) Split

b) Senj

Kojom su se od sljedećih vrsta proizvodnje bavili Dubrovčani?

☒ a) brodograđevnom

b) kovačkom

c) automobilskom

d) poljoprivrednom

4. Objasni zbog čega je vlast Ludovika I. nad Dubrovnikom bila povoljna za razvoj grada.

Ludovikova vlast bila je povoljna za razvoj Dubrovnika jer mu je pružala zaštitu, a istovremeno se nije miješala u njegove unutarnje stvari.

Zbog toga se grad mogao samostalno razvijati, birati svoje gradske knezove te otvarati predstavništva u drugim zemljama.

5. Dopuni sljedeće rečenice.

Dubrovnikom su vladale najuglednije plemićke obitelji koje zajedničkim imenom nazivamo

vlastela.

Glavni organ državne vlasti u Dubrovniku bilo je Veliko vijeće.
(upisati naziv vijeća)

Sredinom 15. stoljeća Dubrovnik se prvi put naziva republikom.

6. Riješi križaljku.

1. Drugo ime za Istočno Rimsko Carstvo.

2. Svetac, zaštitnik grada Dubrovnika.

3. Naziv za zemlje na istočnoj obali Sredozemnog mora.

4. Gradovi koji imaju samoupravu.

5. Latinsko ime grada Dubrovnika.

6. Glavni izvozni proizvod Dubrovnika, proizvodi se u Stonu.

7. Upravlja komunom, bira se iz reda gradskog plemstva.

8. Trgovački grad na sjevernom Jadranu, njime upravlja dužd.

Bosanski ban, sklapa s Dubrovčanima ugovor o slobodnoj trgovini u Bosni: ban Kulin

Zlatno doba Dubrovnika

1. Analiziraj odnose Dubrovnika s Turcima tako da odgovoriš na sljedeća pitanja.

Objasni kako se Dubrovnik sačuvao od turskog zauzimanja.

Dubrovnik je u zamjenu za slobodu Turcima plaćao određenu godišnju svotu zlatnih dukata.

Usporedi položaj Dubrovnika s položajem ostalih dalmatinskih gradova nakon turskih osvajanja.

Drugi dalmatinski gradovi su uslijed turskih osvajanja slabili i nazadovali. Dubrovnik je zahvaljujući dobrim odnosima s Turcima,

doživio razdoblje svog najvišeg procvata. U svoje ruke preuzeo je trgovinu preko Balkanskog poluotoka

Protumači zašto je Turcima bilo u interesu da Dubrovnik slobodno razvija svoju trgovinu na područjima pod njihovom vlašću.

Turcima je bilo u interesu da dubrovačka trgovina cvjeta i raste, od te trgovine ubirali su poreze.

2. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (dvije su tvrdnje netočne). Na prazne crte upiši točne tvrdnje umjesto netočnih.

- ☒ a) Dubrovčani su surađivali s Turcima, pa su bili u sukobu s kršćanskim državama na Zapadu.
- b) Zapadne zemlje od Dubrovčana su saznavale informacije o stanju u Osmanskom Carstvu.
- ☒ c) Zbog suradnje s Turcima papa je u više navrata predlagao rat protiv Dubrovnika.
- d) Dubrovčani nisu željeli ratovati protiv Turaka.

TOČNE TVRDNJE:

1) Dubrovčani su surađivali i s Turcima i s kršćanskim zemljama na Zapadu.

2) Rat protiv Dubrovčana predlagala je Venecija, čemu se papa protivio.

3. Analiziraj dubrovačku trgovinu solju tako da popuniš sljedeću tablicu.

	Dubrovačka trgovina solju
Gdje se proizvodi?	u solani u Stonu
Gdje se prodaje?	u bosanskom i srpskom zaleđu
Glavno trgovište	Drijeva na Neretvi
Tko je konkurencija dubrovačkoj soli?	1. mletačka sol iz solane na Pagu i Ninu
	2. sol iz solane u Herceg Novom
	3. sol iz rudnika soli u Tuzli i Ugarskoj

4.

Sljedeće zadatke riješi na zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Crvenom bojom ucrtaj pravce dubrovačke trgovine u 15. st.
Zelenom bojom ucrtaj pravce dubrovačke trgovine od 16. st.

5.

Izdvoji uzroke slabljenja Dubrovačke Republike.

- 1) premještanje trgovačkih putova iz Sredozemlja na Atlantik
- 2) uključivanje Engleske i Nizozemske u sredozemnu trgovinu
- 3) otvaranje splitske luke za trgovinu s bosanskim zaleđem
- 4) jačanje bosanskih i srpskih trgovaca u zaleđu
- 5) razoran potres 1667.

14. GOSPODARSKE POSLJEDICE VELIKIH GEOGRAFSKIH OTKRIĆA

Europljani otkrivaju svijet

1. Navigacijskim spravama iz lijevog stupca pridruži objašnjenja iz desnog stupca.

kompas
astrolab
ruža vjetrova

uređaj kojim se određuje položaj nebeskih tijela
uređaj kojim se određuje smjer vjetra
uređaj kojim se određuju strane svijeta

2. Riješi rebus.

Rješenje: ruža vjetrova

3. Promotri sliku i odgovori na pitanja.

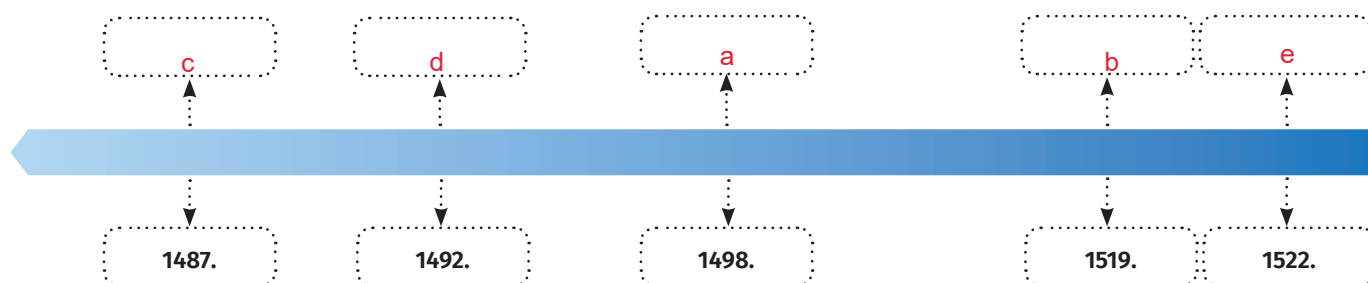
Koja je vrsta broda prikazana na slici?

Na slici je prikazana karaka

Objasni koje su bile prednosti novih brodova iz razdoblja Velikih geografskih otkrića u odnosu na brodove iz prethodnog razdoblja.

Nove vrste brodova bile su karavele i karake. Njihova glavna prednost u odnosu na prethodne brodove bila je u tome što su mogle ploviti protiv vjetra te su bile otpornije na morske struje.

4. Na vremenskoj crti kronološkim slijedom poredaj i označi sljedeće događaje tako da slova ispred događaja upišeš u odgovarajući okvir na vremenskoj crti.

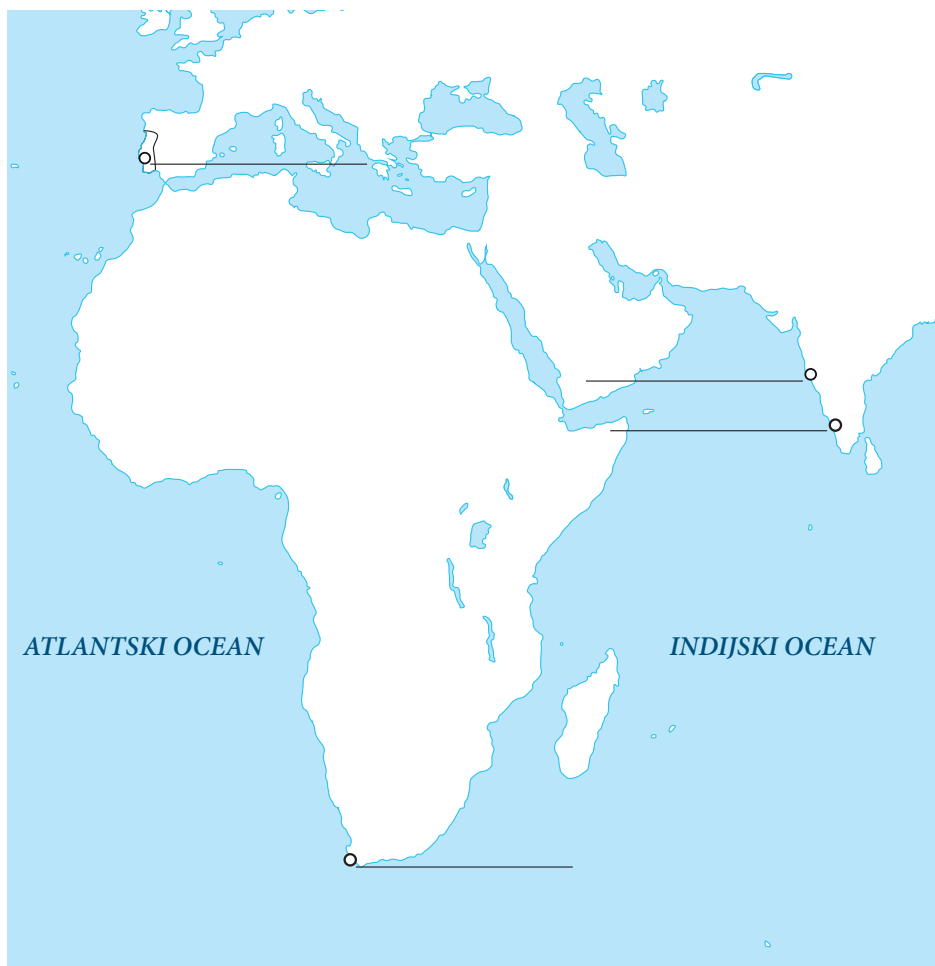

- a) dolazak portugalskih istraživača u Kalikut (Indija)
b) početak Magellanove ekspedicije oko Zemlje

- c) otkriće Rta dobre nade
d) otkriće Amerike
e) završetak Magellanove ekspedicije oko Zemlje

5.

Sljedeće zadatke riješi na zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Crveno oboji Portugal.

Zeleno oboji Španjolsku.

Punom crtom ucrtaj smjer i doseg plovidbe Bartholomea Diaza.

Isprekidanom crtom ucrtaj smjer i doseg plovidbe Vasca da Game.

Na odgovarajuću crtu na zemljovidu upiši: *Lisabon*, *Kalikut*, *Rt dobre nade*.

Kojim je oceanima plovio Vasco da Gama?

Vasco da Gama plovio je

Atlanskim i Indijskim oceanom

6.

Među sljedećim tvrdnjama zaokruži slova ispred onih tvrdnji koje označavaju posljedice Velikih geografskih otkrića.

a) Trgovački putovi preselili su se s Atlantskog oceana na Sredozemlje.

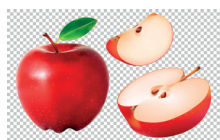
☒ b) Stare trgovačke sile Venecija i Dubrovnik počele su propadati.

c) Velike količine zlata i srebra odlazile su iz Europe u Ameriku.

☒ d) Započela je trgovina crnim robljem.

7.

Među sljedećim ilustracijama zaokruži namirnice i životinje koje su Europljani donijeli iz Amerike.

Društvo 16. stoljeća

1. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (**dvije su tvrdnje netočne**). Na prazne crte upiši točne tvrdnje umjesto netočnih.

- a) Zbog geografskih otkrića došlo je do snažnog porasta trgovine.
- ☒ b) Središte trgovine postala je Amerika.
- ☒ c) Iz Amerike su u Europu stizali gotovi proizvodi.
- d) Nositelji europskog gospodarstva postaju sile na obalama Atlantskog oceana.

TOČNE TVRDNJE:

- 1) Središte trgovine bila je Europa
- 2) Iz Amerike su u Europu stizale sirovine, koje su se u Europi prerađivale u proizvode. Te proizvode Europljani su potom izvozili u Novi svijet.

2. Objasni što znači „globalizacija trgovine”.

Pod globalizacijom trgovine podrazumijevamo činjenicu da je u nju nakon velikih geografskih otkrića bio uključen čitavi tada poznati svijet.

3. Pojmove sa sljedećeg popisa uvrsti u odgovarajući stupac u tablici.

širi vlast na Ugarsku i Hrvatsku, slaba carska vlast, zauzimanje jugoistočne Europe, kulturno najrazvijeniji dio Europe

Osmansko Carstvo	Habsburška Monarhija	Njemačko Carstvo	Apeninski poluotok
zauzimanje jugoistočne Europe	prepreka turskom zauzimanju Europe	slaba carska vlast	jaka i učinkovita vlast

4.

Analiziraj promjene u svakodnevnom životu tijekom 16. stoljeća tako da navedeš njihova osnovna obilježja.

Ponašanje za stolom	Odjeća	Namještaj	Njega tijela
postaje profinjenije upotrebljava se vilica i nož svakom se gostu daje poseban tanjur vilica, žlica i nož	svilena odjeća postaje dostupna širim slojevima društva	postaje elegantniji, posebno onaj kuhinjski	viši slojevi počinju upotrebljavati parfeme

5.

Riješi rebus.

Rješenje: papar

I = A

6.

Istraži i objasni razliku između naučavanja Nikole Kopernika i naučavanja Katoličke Crkve.

Crkva je naučavala kako se Sunce okreće oko Zemlje, dok je Kopernik postavio heliocentričnu teoriju po kojoj je Sunce u središtu svemira, a Zemlja i ostali planeti okreću se oko njega.

15. TEHNOLOŠKI NAPREDAK U SREDNJEM I RANOM NOVOM VIJEKU

Izumi i tehnički napredak - gradnja utvrda

1. Objasni značenje navedenih pojmova.

utvrda	<u>sigurno mjesto za boravak plemića</u>
opsadni toranj	<u>opsadna sprava koja je služila za prebacivanje na vrh bedema</u>
katapult	<u>sprava za gađanje neprijatelja</u>

2. Izdvoji četiri važna preduvjeta za gradnju utvrde.

- prije početka gradnje plemić je morao dobiti kraljevo dopuštenje za gradnju utvrde
- plemić je morao naći voditelja gradnje
- plemić je morao imati dovoljno novca za gradnju
- u tvrđi je trebao biti izvor pitke vode

3. Pomoću uvodnog teksta u udžbeniku navedi tri izuma koji su posljedica općeg napretka u Europi.

- plug s kotačima
- vjetrenjače
- kompas

Koji izum od izdvojenih tri ipak smatraš najbitnijim? Objasni svoj izbor.

Individualan odgovor

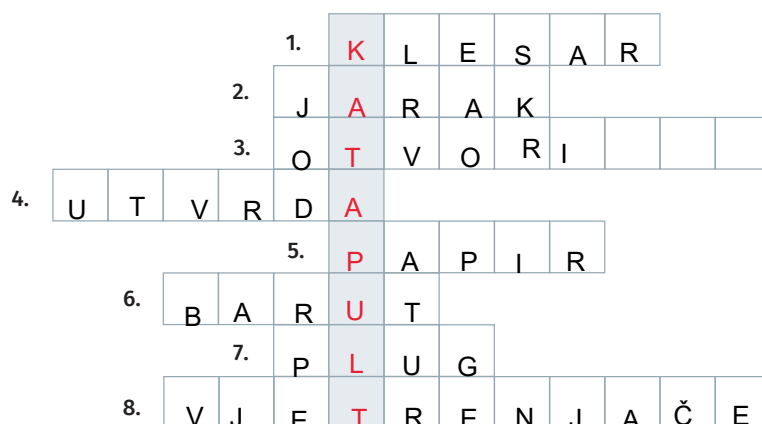
4.

Uz pomoć teksta u udžbeniku opiši obranu utvrde. Razmisli. Za koji način obrane smatraš da je najučinkovitiji? Objasni.

Individualan odgovor

5.

Riješi križaljku.

1. Sudjeluje u gradnji utvrde, obrađuje kamen
2. Graditelji ga kopaju oko utvrde kako bi pojačali njenu obranu
3. Brane dvorac ispaljujući strjelice
4. Građevina sagrađena za obranu ali i za svakodnevni život, dvorac ili _____

5. U Europu dolazi posredstvom Arapa, od njega se izrađuje novac, ali i knjiga
6. U vojnu uporabu ulazi i _____
7. Koristi se za obradu zemlje
8. Pokreće ih vjetar

Ratna sprava pomoću koje bacamo kamenja, ali i zaražene životinje: katapult.

16. UMJETNOST OD PREDROMANIKE DO BAROKA

Kultura i umjetnost u ranosrednjovjekovnoj Hrvatskoj

1. U tablicu upiši **dva** jezika i dva pisma koja su se koristila u Hrvatskoj tijekom ranog srednjeg vijeka.

jezici	pisma
1. hrvatski	1. glagoljica
2. latinski	2. latinica

2. Promotri sljedeću fotografiju i odgovori na pitanja.

Koji je spomenik prikazan na fotografiji?

Na fotografiji je prikazana Bašćanska ploča

Kojim je jezikom i pismom pisan ovaj spomenik?

Bašćanska ploča pisana je hrvatskim jezikom na glagoljici

Od kojeg je materijala napravljen ovaj spomenik?

Ovaj spomenik napravljen je od kamena

3. Pročitaj tekst s ovoga spomenika i odgovori na pitanja.

Ja, u ime Oca i Sina i Svetoga Duha, ja opat Držiha pisah ovo o ledini koju dade Zvonimir, kralj hrvatski, u svoje dane Svetoj Luciji, i svjedoci: Desimira, župan Krbave, Mratin u Lici, Prbineža, posal [poslanik] u Vinodolu, Jakov na otoku. Da tko to poreče, neka ga prokune Bog i dvanaest apostola i četiri Evanđelista i sveta Lucija, amen. Da tko ovdje živi, moli za njih Boga. Ja, opat Dobrovit, zidah crkvu ovu s moje braće devetero u dane kneza Kosmata koji vladaše svom Krajinom. I bješe u te dane Mikula u Otočcu sa svetom Lucijom zajedno.

Branko Fučić, „Hrvatski glagoljski i ćirilski natpisi” u: Hrvatska i Europa sv. 1 (Zagreb: AGM, 1997.), 268.

Što se može zaključiti prema samom početku ovog teksta?

Prema početku ovog teksta može se zaključiti kako je nastao u kršćanskom okružju ("...u ime Oca i Sina i Duha Svetoga")

Navedi dva događaja o kojima se govori u tekstu.

- a) U prvom djelu teksta govori se o tome kako je hrvatski kralj Zvonimir darovao zemljište za gradnju crkve sv. Lucije
- b) U drugom djelu teksta govori se kako je spomenuta crkva i izgrađena.

Tko piše o prvom, a tko o drugom događaju?

O prvom događaju piše Držiha, a o drugom Dobrovit

Napiši ime i titulu hrvatskog vladara koji se spominje u tekstu.

Zvonimir, kralj hrvatski

4. Obilježja crkvenog graditeljstva i crkve sa sljedećeg popisa upiši u odgovarajući stupac u tablici. (Pazi, jednu crkvu treba upisati u oba stupca!)

kupola, zvonik, crkva Sv. Spasa, kružni oblik, crkva sv. Donata, pravokutni oblik, crkva sv. Petra u Omišu

franački utjecaj	bizantski utjecaj
zvonik pravokutni oblik crkva sv. Spasa crkva sv. Petra u Omišu	kupola kružni oblik crkva sv. Donata crkva sv. Petra u Omišu

5. Promotri sljedeće fotografije i odgovori na pitanja.

Koja je vrsta umjetnosti prikazana na fotografijama?

Na fotografijama je prikazana pleterna umjetnost

Koji su dijelovi crkava bili ukrašeni ovom vrstom umjetnosti?

Ovom vrstom umjetnosti bili su ukrašeni dijelovi crkvenog namještaja (oltari, propovjedaonice ...)

Ova vrsta umjetnosti nalazi se isključivo u Hrvatskoj. DA - **NE**

Navedi dvije etape u razvoju ove umjetnosti.

a) 1. etapa do 11. st. - bez prikaza ljudskih likova

b) 2. etapa od 11. st. - s prikazom ljudskih likova

Kojoj od tih etapa pripada djelo na fotografiji iznad, a kojoj djelo na fotografiji ispod?

Djelo iznad pripada drugoj, a djelo ispod prvoj etapi.

6. Riješi rebus.

,

ER

I = E

Rješenje: pleter

Vrijeme katedrala

1. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (**dvije su tvrdnje netočne**). Na prazne crte upiši točne tvrdnje umjesto netočnih.

- ☒ a) Romanika je bila raširena samo na području oko Sredozemnog mora.
- b) Iz rimskog graditeljstva romanički su graditelji preuzeli trobrodni oblik građevina.
- ☒ c) Romaničke su crkve uvijek imale dva zvonika.
- d) Romaničko graditeljstvo koristilo je zaobljeni luk.

TOČNE TVRDNJE:

- 1) Romanika je bila prvo umjetničko razdoblje koje se širilo po čitavoj Europi
- 2) Romaničke su crkve imale jedan ili dva zvonika

2. Objasni značenje sljedećih pojmova.

FRESKA su slike na svježoj žbuci

PORTAL je glani ulaz u crkvu

VITRAJ staklo na gotičkim crkvama ukrašeno raznobojnim slikama koje su povezane metalnim okvirima.

3. Riječi sa sljedećeg popisa upiši na prazne crte u odgovarajući stupac.

tanki zidovi, debeli zidovi, mali prozorski otvori, vitraji, zaobljeni lukovi, šiljasti lukovi, veliki prozorski otvori, freske

ROMANIKA

GOTIKA

debeli zidovi

tanki zidovi

mali prozorski otvori

veliki prozorski otvori

zaobljeni lukovi

šiljasti lukovi

freske

vitraji

4.

Na prazne crte pokraj ilustracija upiši je li riječ o romaničkoj ili gotičkoj građevini.

Gotička građevina - crkva

Romanička građevina - crkva

5.

Promotri romaničke i gotičke spomenike na slikama. Prepoznaj ih i pokraj svake slike upiši:

- a) o kojem je spomeniku riječ
- b) kojem umjetničkom razdoblju pripada

a) Katedrala sv. Stošije u Zadru

b) romanika

a) Radovanov portal

b) romanika

a) Buvine vratnice

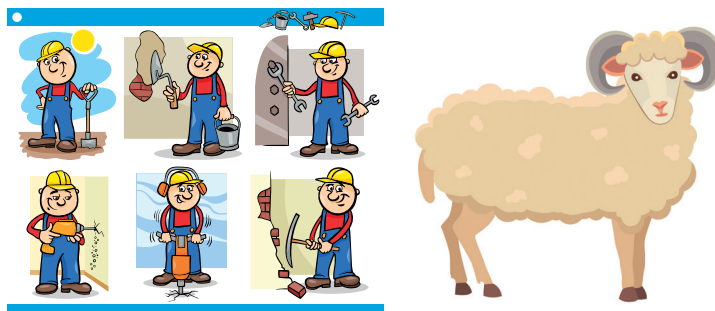
b) romanika

a) Kapela Presvetog trojstva (Sv. Marije) - Brinje

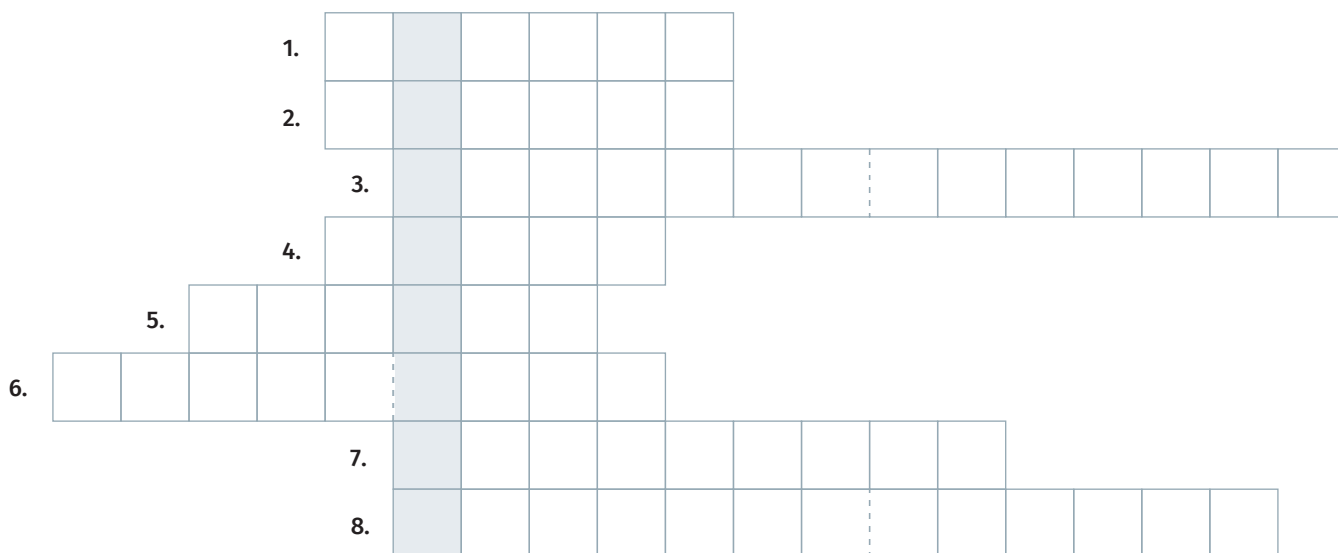
b) gotika

6. Riješi rebus.

Rješenje: Radovan

7. Riješi križaljku.

1. Slike na svježoj žbuci.
2. Glavni ulaz u crkvu.
3. Isklesao je portal na ulazu u trogirsku katedralu.
4. Grad u kojem se nalazi katedrala sv. Stošije.
5. Crkveni toranj ili dio crkve na kojem su zvona.

6. Ime crkve koja se nalazi u Trogiru.
7. Najraskošnija građevina u gradu, simbol bogatstva grada.
8. Izradio drvene vratnice na ulazu u splitsku katedralu.

Kako se naziva prvo umjetničko razdoblje koje se u 11. stoljeću proširilo po čitavoj

srednjovjekovnoj Europi? romanika

Početak novog doba

1. Objasni razliku između književnosti humanizma i književnosti razdoblja koje je prethodilo humanizmu.

U razdoblju prije humanizma središnje teme bile su one vjerske, a u razdoblju humanizma književnici su svojim djelima sve više obrađuju samoga čovjeka i njegov svakodnevni život.

2. Među sljedećim književnicima oboji one koji pripadaju književnosti humanizma.

Francesco Petrarca

Ivan Gundulić

Umberto Eco

Giovanni Bocaccio

Pablo Neruda

Dante Alighieri

3. Dopuni sljedeće rečenice.

Humanizam je započeo u Italiji.
(upisati ime države)

Glavna središta humanizma bili su gradovi Rim i Firenza.

4. Analiziraj djelatnost pojedinih osoba u razvoju humanizma tako da popuniš tablicu.

papa Nikola V.	obitelj Medici
bio je humanist osnovao Vatikansku knjižnicu	novčano pomaže razvoj umjetnosti, kulture i znanosti. Potiču umjetnike da dolaze u njihov grad (Firenzu)

5. Pročitaj sljedeće rečenice. Ako je tvrdnja točna zaokruži DA, a ako je netočna zaokruži NE. Za netočne tvrdnje na praznu crtu napiši ispravnu tvrdnju.

Humanizam se širio trgovinom..... ☒ DA - ☐ NE

Tiskarski stroj izumljen je u Francuskoj DA - ☒ NE

Tiskarski stroj izumljen je u Njemačkoj

Pergamena je bila jeftinija od papira DA - ☒ NE

Papir je znatno jeftiniji od pergamene

Tiskarski stroj doprinio je širenju pismenosti ☒ DA - ☐ NE

6. Objasni u čemu je posebnost hrvatskog humanizma u odnosu na ostale europske zemlje.

~~U djelima hrvatskih humanista kao glavna tema pojavljuje se borba s Turcima, budući da je to doba najvećih sukoba Hrvata i Turaka.~~

7. Riješi križaljku.

1. Otac hrvatske književnosti, napisao *Juditu*.
2. U središtu humanista, središnja tema književnih i umjetničkih djela.
3. Humanistički književnik iz Italije.

4. Materijal na kojem se piše, tiska, crta.
5. Grad kojim je vladala obitelj Medici.
6. Tehnika umnažanja rukopisa i drugih predložaka.

Vladari Firence, novčanim ulaganjima potiču dolazak književnika, znanstvenika i umjetnika u njihovo ime: Medici.

Umjetnost renesanse

1. Objasni u čemu se očituje povezanost humanizma i renesanse.

Humanizam i renesansa u središte stavljaju čovjeka

2. Među sljedećim pojmovima oboji one koji opisuju renesansnu umjetnost.

kupola

bačvasti svod

aktovi

mitologija

portreti

ljetnikovci

3. Promotri sliku i odgovori na pitanja.

Koja je građevina prikazana na slici? Na slici je prikazana katedrala u Firenzi

Koji dio ove građevine najbolje opisuje renesansno graditeljstvo?

Renesansno graditeljstvo na ovoj građevini najbolje opisuje kupola.

Tko je graditelj ove građevine? Graditelj ove građevine je Brunelleschi

Objasni u čemu je simboličko značenje kupole u renesansnom graditeljstvu.

Kupola natkriva središnji prostor crkve namijenjen vjernicima, čime simbolizira renesansnu okrenutost čovjeku.

4. Dopuni sljedeće rečenice.

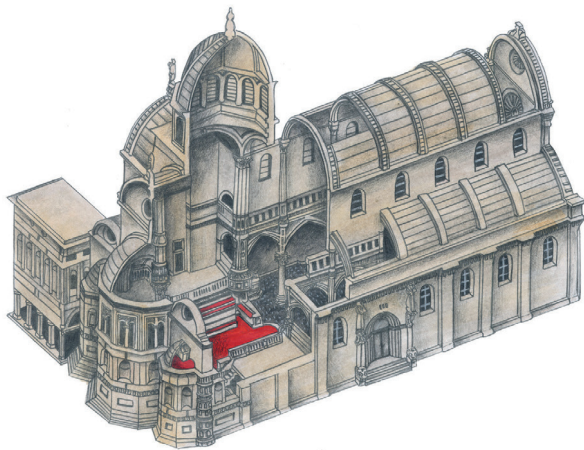
Osim crkava i gradskih palača renesansni graditelji gradili su i kuće za odmor izvan grada koje nazivamo ljetnikovci.

Renesansna okrenutost čovjeku naglašena je slikanjem portreta.

Omiljena tema renesansnih slikara bili su i prikazi golog ljudskog tijela – aktovi.

Najveći renesansni kipar bio je Michelangelo.

5. Promotri sliku i odgovori na pitanja.

Koja je građevina prikazana na slici?

Na slici je prikazana katedrala sv. Jakova u Šibeniku

Kad je nastala i tko ju je gradio?

Gradio ju je Juraj Dalmatinac u 15. st.

Promisli i zaključi od kakvog je materijala izgrađena.

Izgrađena je od kamena

Opiši koji su kiparski ukrasi krasili ovu građevinu.

Građevinu su krasile 72 isklesane glave, koje predstavljaju onodobne Šibe

6. Riješi križaljku.

1. Graditelj katedrale sv. Jakova

2. U središtu humanista, središnja tema književnih i umjetničkih djela

3. Sitna slika

4. Polukuglast krov, najprepoznatljiviji element renesansnog graditeljstva

5. Jedan od najvećih umjetnika renesanse, naslikao Mona Lisu

6. Svetac kojemu je posvećena šibenska katedrala

7. Ime i prezime vlasnika jednog od ljetnikovaca pokraj Dubrovnika

8. Naziv grada iz 16. st. u obliku šesterokrake zvijezde (grad na četiri rijeke)

Najčuveniji svjetski portret, koji je naslikao Leonardo da Vinci: Mona Lisa.

Umjetnost baroka

1. Riješi rebus.

Rješenje: Barok

2. Ilustracija predstavlja jedan barokni dvorac. Odgovori na pitanja.

Koja su obilježja baroknih dvoraca? Barokni dvorci sele se u prirodu,
na pogodna mjesta u blizini gradova. Sastoje se od triju krila, koja
čine oblik slova U.

Istraži i pronađi podatke o jednom poznatom baroknom dvorcu u svijetu i jednom u Hrvatskoj. Napiši kratak sastavak o njima. Pritom ih usporedi te uoči njihove sličnosti i razlike.

Individualan odgovor

3. Promotri sljedeće ilustracije. Prepoznaj koja je vrsta perivoja prikazana na kojoj ilustraciji, a svoje rješenje napiši na crte ispod ilustracija.

francuski perivoj

engleski perivoj

4. Među sljedećim obilježjima zaokruži slova ispred onih obilježja koja se odnose na baroknu umjetnost (**tri su odgovora točna**).

- ☒ a) raskoš
- b) kružne kupole
- ☒ c) valoviti zidovi
- d) utvrđeni dvorci
- ☒ e) perivoji

5. Pročitaj sljedeći tekst. Osmisli kraj priče te ga zapiši svojim riječima.

Tako je središnja glavna zgrada obično nadsvođena kupolom, a iz prizemlja većinom vodi raskošno stubište koje igra veliku ulogu u društvenom životu dvora. Često se kolima može izravno ući u prizemlje sa stubištem tako da gosti mogu suhih nogu ući u kuću iako je vani loše vrijeme. Gosti dolaze, uspinju se stubištem gdje ih na najvišem odmorištu pozdravljaju gostoprimci; (...) odavde gosti stižu u veliku svečanu dvoranu (...).

Individualan odgovor

6. Dopuni sljedeće rečenice.

Najpoznatiji barokni grad u Hrvatskoj je Varaždin.

Drugo važno barokno središte je grad Vukovar, u kojem je najljepša barokna građevina dvorac Eltz u blizini Dunava.

Posebno su vrijedne barokne palače poput one obitelji Patačić u Varaždinu te obitelji Oršić - Rauch u Zagrebu.

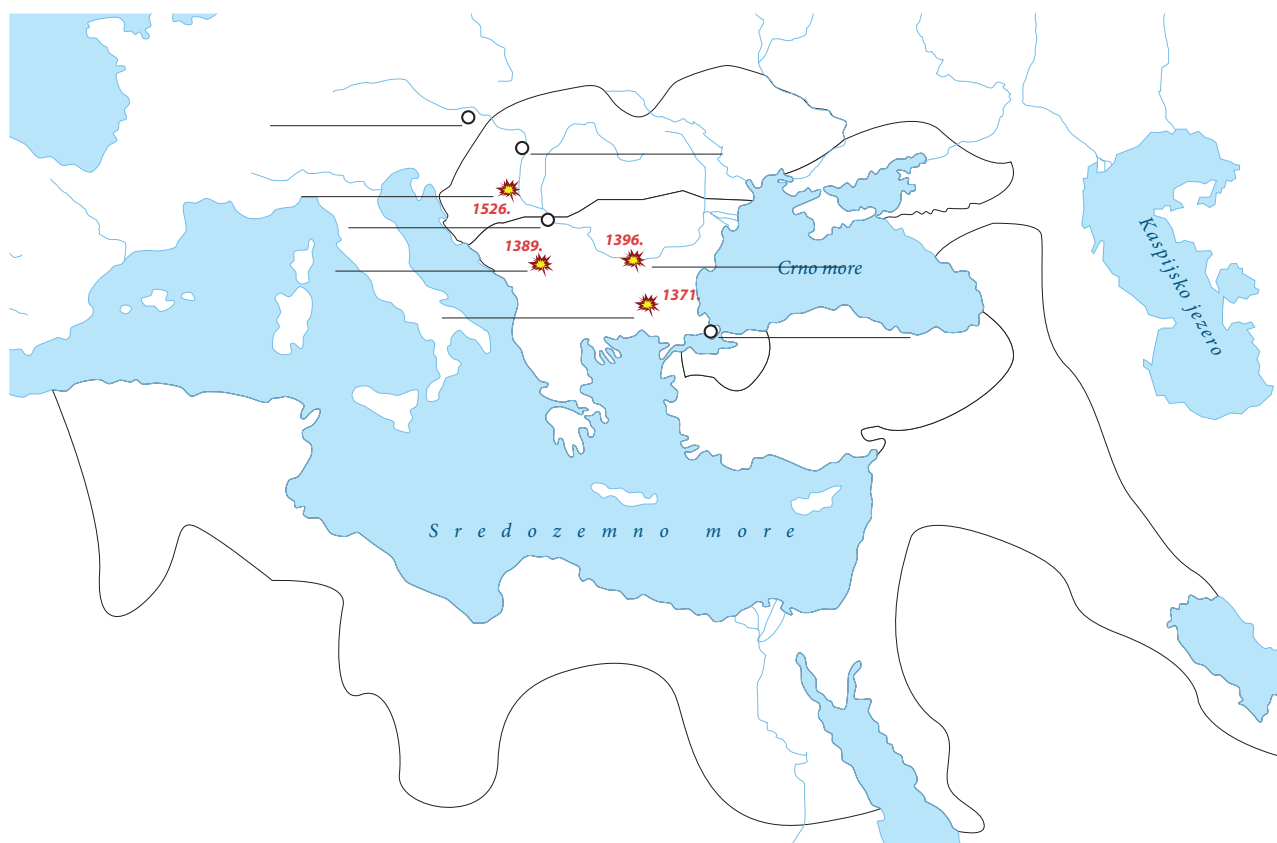
V. OSMANSKO CARSTVO I EUROPA

17. USPON OSMANSKOG CARSTVA DO STATUSA SVJETSKE VELESILE

Europa u sjeni polumjeseca

1.

Sljedeće zadatke riješi na zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Crveno oboji osmansku državu na početku 14. stoljeća.

Zeleno oboji dosege turskih osvajanja do kraja 17. stoljeća.

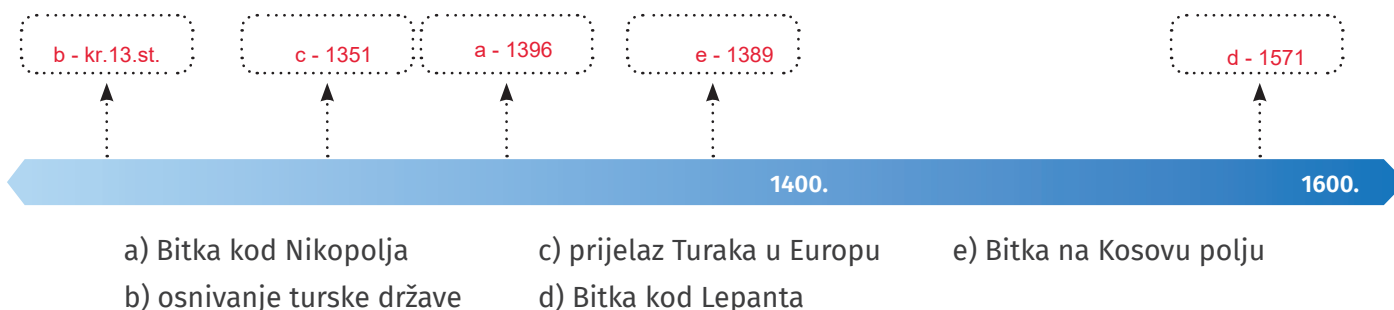
Ucrtaj glavne pravce turskih osvajanja.

Pored znakova i godina za bitke upiši nazive bitaka.

Na odgovarajuće crte na zemljovidu upiši: Carigrad, Beograd, Budim, Beč.

2.

Na vremenskoj crti kronološki upiši sljedeće događaje iz razdoblja širenja osmanske države, tako da slova ispred događaja upišeš u odgovarajući okvir na vremenskoj crti

... Uspinjući se ovako sila neprijatelja rasprši naše, pa ovi napuste vanjske zidove. Provalivši Turci u grad počnu progoniti kršćane, i zauzmu sve. Cio grad su neprijatelji osvojili oko devet sati ujutro, 29. svibnja 1453. godine. Oni koji su provalili, počnu plijeniti i pljačkati ljude, a tko bi se opirao bio bi ubijen. Ponegdje se ni zemlja nije mogla vidjeti od mrtvaca... Turci su nesmiljeno iz crkava za kosu i pletenicu vukli žene plemenita roda i djevojke koje su život posvetile Bogu

(Iz djela *Kronika*, autora Georgija Francesa, dvorjanika bizantskog cara)

3.

Pozorno pročitaj povijesni izvor te odgovori na pitanja.

O zauzimanju kojega grada se govori u ovom povijesnom tekstu?

U ovom povijesnom tekstu govori se o zauzimanju Carigrada

U tekstu pronađi datum zauzimanja grada. Grad je zauzet 29. svibnja 1453

Opiši kako ocjenjuješ turske postupke nakon zauzimanja grada.

Individualan odgovor

4.

Pojmovima iz lijevog stupca pridruži objašnjenja iz desnog stupca.

ianjičar

carsko vijeće

sultan

uživa najveće vladarovo povjerenje

divan

plaćen u novcu

veliki vezir

plaćen u zemlji

spahija

vladar Osmanskog Carstva

5.

Riješi rebus.

E = I

D = Č

Rješenje: janjičar

18. UČINCI OSMANSKOG ŠIRENJA NA EUROPSKE I HRVATSKE PROSTORE

Stogodišnji hrvatsko-turski rat

1. Analiziraj Bitku na Krbavskom polju i Bitku na Mohačkom polju tako da popuniš sljedeću tablicu:

	Bitka na Krbavskom polju	Bitka na Mohačkom polju
Godina	1493	1526
Uzrok	turska pustošenja hrvatskih zemalja	turska osvajanja, pokušaj Ludovika II. da se suprostavi Turcima
Ishod	težak poraz Hrvata	poraz Ludovikove vojske
Posljedice	ovom je bitkom započelo stogodišnje tursko osvajanje hrvatskih zemlja	Ugarsko - Hrvatsko Kraljevstvo ostalo je bez vladara

2. Pozorno pročitaj povijesni izvor te odgovori na pitanja.

- Prije svega, da će prejasni kralj naš za obranu kraljevstva hrvatskoga držati u samom kraljevstvu 1000 konjanika uz plaću od tri dukata na svakog konjanika i 200 pješaka,...
- Sveto kraljevsko veličanstvo držat će primjeren broj vojnika na granicama Kranjske prema Hrvatskoj.
- Uvjeravamo staleže i redove, da će isto sveto kraljevsko veličanstvo sve i svaku njihovu povlasticu, pravo, slobostine i zakone Hrvatske (...) nepovrijeđene i neokrnjene potvrditi te ih neće, kako najboljem i najvećem vladaru dolikuje, nezaštićene ostaviti...

(Iz zaključaka Sabora u Cetinu 1527.)

Promisli i zaključi tko je kralj koji se spominje u tekstu. Objasni na temelju čega si izveo/izvela taj zaključak.

Kralj koji se spominje u tekstu je Ferdinand Habsburški.

Istraži i odredi gdje se nalazi Kranjska. Individualan odgovor

Izdvoji iz teksta kraljeva obećanja na vojnom planu.

Kralj je obećao da će u Hrvatskom kraljevstvu držati 1000 konanika i 200 pješak, a na granici Kranjske i Hrvatske držat će još jedan

broj vojnika

Izdvoji iz teksta kraljeva obećanja povezana s uz položajem Hrvatske i položajem hrvatskog plemstva.

Kralj obećava da će držati povlastice i slobostine staleža i redova te hrvatske zakone

Kako ocjenjuješ ove zaključke? Jesu li oni bili povoljni ili nepovoljni za Hrvatsku? Obrazloži svoje mišljenje.

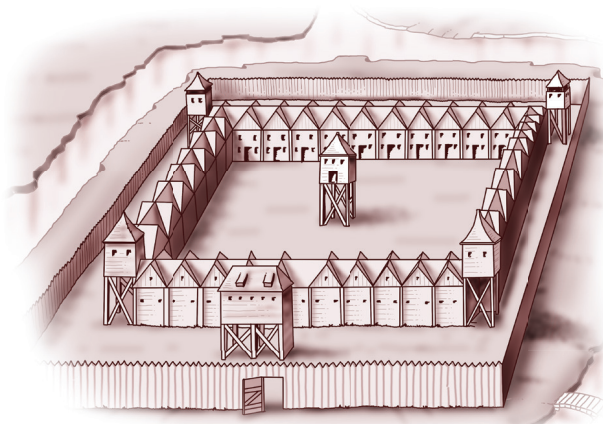
Individualan odgovor

3. Objasni u čemu su bile pozitivne, a u čemu negativne posljedice Vojne krajine za Hrvatsku.

Pozitivne uspostavljen je obrambeni sustav na granici hrvatskih zemalja prema Turcima

Negativne hrvatski ban i Sabor nisu imali nikakvih ovlasti u vojnoj krajini, tako da je ona zapravo bila izdvojena iz Hrvatske

4. Na temelju ilustracije opiši izgled jedne utvrde u Vojnoj krajini.

Individualan odgovor

5. Protumači u čemu je značenje Bitke kod Siska u hrvatskoj povijesti.

Bitkom kod Siska turska osvajanja hrvatskih zemalja bila su zaustavljena

Hrvatski krajevi i Bosna pod Turcima

1. Među sljedećim državama zaokruži one države u koje su se Hrvati iseljavali bježeći pred Turcima (**četiri su odgovora točna**).

Italija

Njemačka

Austrija

Ugarska

Ukrajina

Francuska

Slovačka

2. Sljedeće zadatke riješi na zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Koji su dijelovi Hrvatske ulazili u sastav Bosanskog pašaluka?

U sastav Bosanskog pašaluka ulazio je najveći dio Slavonije, Pounja, Like i Dalmacije

Koje su rijeke činile sjevernu granicu Bosanskog pašaluka?

Sjevernu granicu Bosanskog pašaluka činile su rijeke Drava i Dunav

Na zemljovidu upiši: Pakrac, Bihać, Banja Luka, Sarajevo, Mostar.

3. Dopuni sljedeće rečenice.

Bosanski pašaluk sastojao se od manjih upravnih jedinica – sandžaka.

Kršćansko stanovništvo u Bosanskom pašaluku Turci su nazivali raja.

Od poreza kršćani su spahijama bili dužni plaćati desetinu, a Carstvu glavarinu

ili harač.

4. Zaokruži slovo ispred netočnih tvrdnji (dvije su tvrdnje netočne). Na prazne crte upiši točne tvrdnje umjesto netočnih.

a) Kršćansko plemstvo koje se pokorilo turskoj vlasti moglo je zadržati svoje posjede.

☒ b) Turci su provodili nasilnu islamizaciju.

c) Katolici u Bosni na islam su prelazili najviše radi smanjenja poreza i nameta.

☒ d) Kršćani koji su prešli na islam nisu mogli vršiti državne službe.

TOČNE TVRDNJE:

Turci nisu provodili nasilnu islamizaciju, već su kršćane pridobivali smanjenjem poreza za one koji prijeđu na islam
1) i njihovim izjednačavanjem s muslimanima

2) nakon prelaska na islam kršćani su mogli vršiti državne službe

5. Riješi rebus.

ET

Rješenje: minaret

B = M; U = I

Istraži i objasni značenje pojma iz rješenja. Minaret je visoki toranj koji stoji uz džamiju

6. Objasni zbog čeg su se Turci bolje odnosili prema Pravoslavnoj nego prema Katoličkoj Crkvi.

Neprijateljski odnos Turaka prema Katoličkoj crkvi proizilazi iz činjenice da je papa bio glavni pokretač

mnogih protuturskih ratova. Nasuprot tome, poglavari pravoslavnih crkava bili su turski podanici.

Oslobađanje hrvatskih zemalja od Turaka

1. Izbaci uljeza i objasni zašto ne pripada nizu.

Poljska – **Francuska** – Habsburška Monarhija – Venecija

Uljez je Francuska jer nije bila članica Svete lige

2. Pročitaj povijesni izvor i odgovori na pitanja.

... potičemo vas, ako ikada a ono sada osobito vidimo, kako vam se pruža prilika, da uzmognete, brzo zgrabivši oružje, zajedničkog neprijatelja protjerati iz svoje domovine (pomoću božjom, koji je sklon pravednom ratu), vratiti se očinskim ognjištima te se u predašnjem miru i povrativši staru slavu svog naroda zauvijek domoći zemljišta i svog imutka. Čim razmislite o našem očinskom savjetu i radi oslobođenja svoje mile domovine brzo navalite na Turke...

Promisli u kojem je obliku pisan ovaj tekst.

Tekst je pisan u obliku poziva na borbu

Zaključite komu se pisac teksta obraća i na što ga potiče.

Pisac teksta obraća se pokorenom narodu da istjera Turke iz svoje domovine

3. Osobama iz lijevog stupca pridruži objašnjenja iz desnog stupca.

Stojan Janković

Marko Mesić

Luka Ibrišimović

predvodi oslobađanje Slavonije od Turaka

predvodi oslobađanje Dalmacije od Turaka

predvodi oslobađanje Like od Turaka

4. Odgovori na pitanje.

Objasni kako su se ratne operacije odrazile na migracije (seobe) stanovništva.

Iz krajeva koji su oslobođeni od Turaka muslimansko je stanovništvo odlazilo u Bosnu, dok su se Hrvati iz Bosne

selili na oslobođena područja

5. Sljedeće zadatke riješi na zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Zeleno oboji područja koja je Hrvatska obuhvaćala prije Velikog (Bečkog) rata.

Crveno oboji hrvatska područja koja su oslobođena u Velikom (Bečkom) ratu.

Punom crtom ucrtaj strelicu kojom ćeš prikazati smjer kretanja (iseljavanja) muslimanskog stanovništva.

Isprekidanom crtom ucrtaj strelicu kojom ćeš prikazati smjer kretanja (iseljavanja) hrvatskog stanovništva.

Na zemljovidu označi područja ratovanja sljedećih osoba tako da u odgovarajući kvadratić na zemljovidu staviš broj iz zagrade:

Stojan Janković **(1)**

Luka Ibrišimović **(2)**

Marko Mesić **(3)**.

Na odgovarajuće crte na zemljovidu upiši:

Vukovar, Virovitica, Čazma, Sisak, Udbina, Zemun.

DALMACIJA I ISTRA POD MLETAČKOM VLAŠĆU

1. Dopuni sljedeće rečenice.

Dalmatinski su gradovi od 15. st. bili pod vlašću Venecije.

Na čelu svakog dalmatinskog grada bio je knez.

Na čelu mletačke pokrajine Dalmacije bio je generalni providur.

Njegovo se sjedište nalazilo u Zadru.
(upisati grad)

2. Pročitaj povijesni izvor i odgovori na pitanja.

... U četvrtak su u Starom gradu neki Matij Ivanić, Jakov Blašković i Ivan Sorella i oni iz sela Vrboske napali šest mladih plemića i ranili ih tako da se ne vjeruje da će ostati u životu. Idućeg dana podigla se cijela Vrboska i sakupili se muškarci te došli pred kuće plemića, a neki Matij Ivanić, nazvan vojvoda Janko, natjera rečene plemiće da dođu pred njih i potpišu neke zahtjeve, prijeteći da će ih inače zapaliti u kućama i izvršiti veliko nasilje. Zatim odu u Hvar i uđu u grad te potaknu narod da im se pridruži. Dođu do kneževе palače i sastave neke zaključke. Naime, da u Vijeće ulaze i plemići i pučani i da plemići snose sve terete zajedno s pukom. Pošto je to potpisano, pođuše kućama plemića pljačkajući ih i uništavajući, paleći isprave, ranjavajući plemiće, koji su bježali na otok Brač da se spasu kao pred Turčinom ...

(Iz djela *Dnevnici mletačkog kroničara Marina Sanuda*)

O kojem događaju govori ovaj tekst?

Ovaj tekst govori o buni pučana na Hvaru.

Iz teksta izdvoji vođe pučana. Matij Ivanić, Jakov Blašković, Ivan Sorella

Na zemljovidu pronađi mjesta gdje su se dogodili opisani događaji.

Objasni što su pučani tražili od plemića. Pučani su tražili ulazak u gradsko vijeće te da sve namete osim pučana

snose i plemići.

3. Sljedeći zadatak riješi na zemljovidu i uz pomoć zemljovida.

Crveno oboji područje pod vlašću Venecije uoči Velikog (Bečkog) rata 1683.

Zeleno oboji područja koja je Venecija osvojila do 1699.

Plavo oboji područja koja je Venecija osvojila 1699. – 1718.

Na mjestima gdje je Osmansko Carstvo imalo izlaz na more upiši slovo A.

Na odgovarajuću crtu na zemljovidu upiši:

sjedište mletačke vlasti u Dalmaciji

Sinj, Imotski, Šibenik, Split.

4. Objasni razloge sukoba Habsburgovaca i Venecije na području Istre.

Jedan od glavnih sukoba Venecije i Habsburgovaca bilo je nastojanje Venecije da ograniči slobodnu trgovinu Jadranom. S druge strane,

uskoci u službi Habsburgovaca često su napadali mletačke lađe, što je dovodilo do .

5. Riješi rebus.

U

Rješenje: uskok